

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος δωδέκατος

Συνδρομὴ ἑτήσια : Ἐν Ἀθήναις, γρ. 10, ἢ ταῖς ἑπαρχίαις γρ. 12, ἢ τῇ ἀλλοδαπῇ γρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἑτήσιαι.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6

25 Ὀκτωβρίου 1881

Τὸ κατωτέρω ἄρθρον εἶχεν ἀποσταλῆ ἡμῖν πρὸς δημοσίευσιν ὑπὸ τοῦ ἐν Μεσολογγίῳ συνδρομητοῦ καὶ καλλίστου φίλου τῆς «Ἑστίας» κ. Χρ. Παλαμά ἐπ' εὐχαρίστῃ τῆς προκηρυθείσης τελετῆς τῶν ἀποκαλυπτηρίων τοῦ μνημείου τοῦ Βύρωνος κατὰ τὴν 27 παρελθόντος Σεπτεμβρίου. Ἐπειδὴ δὲ τότε, ἕνεκα τῆς μὴ ἐγκαίρου λήψεως αὐτοῦ, δὲν ὑπῆρξε δυνατόν νὰ καταχωρισθῇ ἐν τῇ «Ἑστίᾳ», ἐπείκαιρον ἐνομίσκαμεν νὰ δημοσιεύσωμεν αὐτὸ σήμερον, ἡμέραν τῶν ἀποκαλυπτηρίων, πιστεύοντες ὅτι εὐχαρίστως θέλει ἀναγνωσθῇ ὑπὸ τῶν συνδρομητῶν τῆς «Ἑστίας», ἅτε συμπληροῦν ἐν πολλοῖς διὰ νέων λεπτομερειῶν ὅσα περὶ τῆς ἐν Μεσολογγίῳ διατριβῆς τοῦ μεγάλου φιλέλληκος ἐδημοσιεύσαμεν ἐν προηγουμένῳ φύλλῳ τῆς «Ἑστίας».

Σ. τ. Δ.

Ο ΒΥΡΩΝ ΕΝ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΩ.

Τὴν 15 Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1823, τρίτου τῆς μεγάλης ἡμῶν ἐπαναστάσεως, ἀνεχώρει ὁ ἔξοχος ἀνὴρ ἐκ Κεφαλληνίας καὶ τὴν 24^{ην} τοῦ αὐτοῦ μηνὸς προσωρμίζετο εἰς Μεσολόγγιον. Τὴν πόλιν ταύτην δὲν ἐβλεπεν ὁ Βύρων τὸ πρῶτον τότε. Κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ περιόδειαν τῷ 1809 κατῆλθεν ἐξ Ἰωαννίνων καὶ Πρεβέζης, παρέμεινεν ἐν αὐτῇ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, χωρὶς νὰ προοιωνίζεταί βεβαίως τὰ τσνάγη τῆς μέλλουσάς ποτε τελευταίας διαμονῆς του, καὶ διεπορμεύθη ἐξ αὐτῶν εἰς Πελοπόννησον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀθήνας, ὅπου διεχείμασε τὸ ἔτος ἐκεῖνο. Τὸ ταξίδιον τοῦ Βύρωνος ἀπὸ Κεφαλληνίας εἰς Μεσολόγγιον δὲν ὑπῆρξεν ἀκίνδυνον. Παρὰ τὰς Ἑχινάδας τὴν νύκτα τῆς 16^{ης} πρὸς τὴν 17^{ην} Δεκεμβρίου συνηντήθη μὲ ὀθωμανικὴν φρεγάταν, τὴν ὁποίαν μόλις κατῴρωσε νὰ διαφύγῃ, βοηθούμενον ἀπὸ οὐρίον ἄνεμον τὸ ταχύπλουν πλοίαριον (Μυστικόν), ἐφ' οὗ ἐπέβαινεν ὁ ἴδιος. Τὸ τὴν ἀκολουθίαν αὐτοῦ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν σκευῶν καὶ χρημάτων του μετὰ τοῦ κόμητος Γάμπα φέρον ἕτερον πλοῖον (Βομβάρδα) ἐνέπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ, μετενεχθὲν δὲ εἰς Πάτρας παρὰ τῷ Ἰουσοῦφ-πασσᾷ δὲν ἐλυτρώθη ἢ τῇ μεσολαβήσει τοῦ πλοίαρχου τῆς ὀθωμανικῆς φρεγάτας Ζεκεριᾶ, ἀνταποδίδοντας παλαιὰν εὐεργεσίαν πρὸς τὸν πλοίαρχον τοῦ ἑλληνικοῦ πλοίου Βαλσαμάκην, ἀσφαλῶς δὲ πλέον προσωρμίσθη τὴν 23^{ην} τοῦ μηνὸς εἰς Μεσολόγγιον, ὅτε ἀκόμη ὁ Βύρων δὲν εἶχε φθάσει. Ἀποφυγὼν οὗτος τὸν κίνδυνον τοῦ ὀθωμανοῦ καταδρομῆως περιεπλέχθη εἰς τοὺς σκοπέλους τῶν Ἑχινάδων καὶ τοῦ Δραγαμέστου, καὶ ἐκρατήθη ἐκεῖ ὑπὸ βιαιοτάτου ἀνέμου καὶ τρικυμίας, ἕως οὗ ἔσπευσαν ἐκ Μεσολογγίου τὸ πολεμικὸν βρίκιον «Ἀεωνίδας» καὶ πέντε

ἄλλα ἑνοπλὰ πλοίαρκα, ἅτινα βυμουλκήσαντα τὸ μυστικὸν διεπόρμευσαν τὴν αὐγὴν τῆς 24^{ης} Δεκεμβρίου εἰς τὸν πρὸς τὸν ὄρον του.

Ποία ὑποδοχὴ ἐγένετο εἰς τὸν ἄνδρα καὶ με ποίαν εὐόνοιον χαρὰν ὑπεδέχθησαν αὐτὸν οἱ τῆς πόλεως ταύτης κάτοικοι καὶ οἱ ἐν αὐτῇ συγκεντρωμένοι πολεμισταί, δύναται τις νὰ συμπεράνῃ ἐκ τῆς ἀνυπομονῆσός μετ' ἧς τὸν ἀνέμενον, καὶ ἐκ τῆς σπουδῆς μετ' ἧς αἱ φατρίαι ὅλαι τοῦ ἐπικναστατημένου ἔθνους καὶ οἱ ὀπλαρχηγοὶ τῶν δικόρων ἐπαρχιῶν προσεπάθουν νὰ προσελκύσωσι πλησίον αὐτῶν καὶ προσεταιρισθῶσιν ἰδιαζόντως τὴν πολύτιμον αὐτοῦ ἀρωγὴν. Εἶχε καλέσει αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς ἅμα τῇ εἰς Κεφαλληνίαν καθόδῳ τοῦ ὁ Μάρκος Βότσικης εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα, ἐκάλεσε αὐτὸν ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς Σάλωνα, ἐκάλεσε αὐτὸν ὁ Κολοκοτρώνης εἰς Πελοπόννησον· ὁ Βύρων ἐστάθμισε καλῶς τὴν στάσιν τῶν πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος, τὴν σημασίαν καὶ τὸ ἐπίκαιρον τῶν δικόρων ἐπαναστατημένων μερῶν αὐτῆς, καὶ κατιδὼν τοῦ Μεσολογγίου τὸν κίνδυνον κατηνύνηται πρὸς τὴν πόλιν ταύτην. Ἐστρώθησαν λοιπὸν αἱ ὁδοὶ αὐτῆς ἐπὶ τῇ εἰδήσει τῆς ἀφίξεώς του με κλάδους καὶ με φύλλα, ἡγέρθησαν τρόπαια καὶ ἀψίδες, ἔσπευσαν εἰς τὴν παραλίαν ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ ὁ περὶ αὐτὸν κληρὸς με τὰς ἱερατικὰς των στολάς, οἱ προσετώτες καὶ ὁ λαὸς με ζητωκραυγὰς καὶ ἀνευφημίας, οἱ ὀπλαρχηγοὶ καὶ τὰ παληκάρια με πυροβολισμοὺς χαρμολύνης, καὶ κροτούντων τῶν πυροβόλων τοῦ φρουρίου, ὡδήγησαν τὸν ἀφιχθέντα ξένον εἰς τὴν ὀρίσθεισαν αὐτῷ κατοικίαν παρὰ τὴν προκυμῖαν τῆς πόλεως, δυσμικῶς ἐν ἀπόψει τῆς προσφιλοῦς αὐτῷ πάντοτε θαλάσσης.

Ἦσαν τότε συγκεντρωμένοι ἐν Μεσολογγίῳ οἱ διασημότεροι τῶν ὀπλαρχηγῶν καὶ προκρίτων τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἔν' ἀποτελέσωσι συνέλευσιν τῶν πολεμικῶν καὶ πολιτικῶν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, βουλευθησομένην κυρίως περὶ τῆς καταπαύσεως τῆς ἀναταστάσεως, εἰς ἣν εὐρίσκοντο αἱ ἐπαρχίαι αὐτῆς ἐκ τῆς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰσβολῆς τοῦ ἐχθροῦ· τὴν ἰδίαν ἡμέραν τῆς ἀφίξεως τοῦ Βύρωνος, 24^{ην} Δεκεμβρίου, συνεκροτεῖτο ἡ πρώτη καὶ δευτέρα συνεδρίασις τῆς Συνελεύσεως ταύτης ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μαυροκορδάτου, καὶ πολλὰ γενναῖα ἀποφάσεις καὶ συνετὰ μέτρα ἐλαμβάνοντο κατ' αὐτὰς καὶ τὰς ἐπακολουθού-

συνεδριάσεις πρὸς ἐπὶ ῥώσιν τῆς ἐπαναστάσεως ὅθεν ἐπικαίρως ἐφθανε μεταξύ αὐτῶν ὁ κράτιστος τῶν φιλελλήνων τῆς Εὐρώπης. Μία τῶν πρώτων ἀποφάσεων τῆς συνελεύσεως ταύτης ὑπῆρξεν ἡ περὶ συγκροτήσεως στρατεύματος ἐκ τριῶν χιλιάδων στρατιωτῶν· τούτων ἀμέσως ἡ συντήρησις ἐξησφαλίσθη ἐκ τῶν χρημάτων, τὰ ὅποια ὁ Βύρων ἐθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Μαυροκορδάτου, καὶ ἡ διοργάνωσις καὶ ἐκγύμνασις διηκολούθη, διότι ἀπετέλεσεν ἐν τῶν πρώτων μελημάτων καὶ ἐνασχολημάτων τοῦ ἀρχίου λόρδου. Δύο χιλιάδας ταλλήρων ἄξιον ὁ ταμίης κατόπιν τοῦ Βύρωνος Πάρρου ὅτι κατέβαλλε καθ' ἐκάστην ἐβδομάδα εἰς τροφὴν τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν, ὅτι δὲ ὁ μουσοτραφὴς ποιητὴς ἤρχετο μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ μεταβληθῇ εἰς στεῖρρον πολεμιστὴν μαρτυρεῖ ὅλος ὁ ἐν ἄκρᾳ σκληραγωγίᾳ ἐφεξῆς βίος αὐτοῦ καὶ αὐτὴ ἡ στρατιωτικὴ περιβολή, τὴν ὁποίαν ἔφερε κατὰ τὴν ἀποδιδασίαν του—ἵσως καὶ μόνον, καθότι καθ' ὅλην τὴν ἐφεξῆς διαμονὴν του ἐν Μεσολογγίῳ ὁ ἱματισμὸς του συνίστατο εἰς τὰς εὐρείας ἀναξυρίδας, τὸ στενὸν φόρεμα καὶ τὸν μανδύαν τοῦ Εὐρωπαϊοῦ ἀστού τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. — Πεδίον τῶν τακτικῶν ἀσκήσεων τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἦν ὁ πρὸς τὸ βορειοανατολικὸν μέρος τῆς πόλεως ἐλαιῶν, ἀφικνεῖτο δὲ καὶ παρίστατο εἰς αὐτὰς τακτικά καθ' ἐκάστην ἑφίππος ὁ Βύρων, ὀνομασθεὶς ἀρχιστράτηγος καὶ προτιθέμενος νὰ ἐπιχειρήσῃ ἡγούμενος αὐτοῦ τὴν κατὰ τῆς ἰσχυρᾶς Ναυπάκτου ἐκστρατείαν, ἣν ἀπὸ καιροῦ ἐμελέτα ὁ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος γενικὸς Διευθυντὴς Α. Μαυροκορδάτος.

Οὐχ ἥττον μετὰ ζέσεως ἀμέσως ἐνεκολλώθη ὁ Βύρων τὴν ἰδέαν τῆς ὀχυρώσεως τοῦ Μεσολογγίου καὶ ἐφοδιάσεως αὐτοῦ μὲ ὑλικὸν τοῦ πολέμου ἀφθονον καὶ ἐπαρκὲς διὰ πᾶσαν τοῦ ἐχθροῦ ἐπιχείρησιν, ἣν ταχέως καὶ ἐπίμονον προέβλεπε καὶ ἀνέμενεν. Ἐνα μῆνα ἀκριβῶς μετὰ τὴν ἀφίξιν του κατευοδούτο εἰς Δραγαμέστον τὸ ἀγγλικὸν πλοῖον «Ἄννα» φορτωμένον ὑλικὸν πολέμου καὶ ἄλλα ἐργαλεῖα καὶ μηχανήματα πρὸς σύστασιν πολεμικοῦ μηχανουργείου. Ἀπεστέλλοντο ὑπὸ τοῦ ἐν Λονδίῳ φιλελληνικοῦ κομητάτου, ἡ διάθεσις δὲ αὐτῶν μετενεχθέντων ταχὺ εἰς Μεσολόγγιον ἐπαφίνετο εἰς τὸν φιλέλληνα ποιητὴν, εὐρισκόμενον ὑπεράνω τῶν συνήθων ἀπλήστων ἐφοδῶν καὶ ἀπαιτήσεων. Διὰ τῶν πολυτίμων αὐτῶν ἐφοδίων καὶ τῶν συναποσταλέντων μηχανουργῶν καὶ Ἀγγλῶν ἐργατῶν ὑπὸ τὸν ἄξιον μηχανικὸν Πάρρου, κατήρτισε μὲν ἐπαρκὲς μηχανουργεῖον, κρατήσας δὲ αὐθαίρετως τὰ βαρέα πυροβόλα, ἅτινα οἱ Τοῦρκοι λύσαντες κατεσπευσμένως τὸ παρελθὸν ἔτος τὴν πρώτην πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου εἶχον καταλίπει, συνεκρότησεν ἀξιόλογον σῶμα πυροβολικοῦ ὑπὸ τὸν αὐτὸν Πάρρου, τὸν καὶ ἰδιαίτερον ταμίαν του.

Ἐπὶ τούτοις, ἐκείνο τὸ ὅποιον ἀπὸ τῶν πρώ-

των ἡμερῶν τῆς ἀφίξεως τοῦ Βύρωνος ἀπησχόλησε μᾶλλον ὀχληρῶς τὰς ὥρας του, καὶ ὅπερ εἰς τὴν ἀνόμενον κατὰστασιν, ἐν ἣ εὐρίσκοντο τὰ πνεύματα τότε ἐν Ἑλλάδι, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὑπηρεσία ἀσήμαντος, ἦν ἡ ὁμολογουμένη κατατριβὴ αὐτοῦ εἰς συμβουλὰς καὶ γνώμας, κρίσεις καὶ δικαιοσύνας. Ὡφείλε προχείρως νὰ εὐρίσκειται εἰς τὴν διάθεσιν παντὸς ἀποροῦντος καὶ ἐρωτῶντος αὐτὸν περὶ τε τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων, συνεχῶς δὲ νὰ προχειρίζεται εἰς δικαιοσύνην καὶ δικαστὴν συμβιβάζων ὅπως δῆποτε σπουδαίως διεσῶτας ἢ ἀσημάντως διαφωνοῦντας. Πολλάκις ὅμως αἱ διχοσασίαι καὶ αἱ μετὰ τῶν διαφόρων ὀπλιτῶν τοῦ Μεσολογγίου ἐριδές ἦσαν ἀνώτεραι τῆς ὑπομονῆς του, κατῆντων πεισματῶδεις καὶ αἱματηραὶ ἐνίοτε, τότε δὲ ὁ νευρικὸς καὶ εὐαίσθητος ἀνὴρ ἠσθάνετο τοὺς κλονισμοὺς ἐκείνων, οἵτινες τόσῳ ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς ὑγείας του καὶ τῆς ἐξαντλήσεώς του. Οὕτω σφοδρῶς ἐτάραξεν αὐτὸν ὁ κατὰ συνέπειαν τοιαύτης τινὸς ἐριδος ἐπισυμβὰς φόνος τοῦ λοχαγοῦ Σᾶς, καὶ ἡ ἐκ τούτου ἐξεγερθεῖσα ἀποστασία τῶν ξένων μηχανουργῶν καὶ ἐργατῶν ζητούντων ν' ἀπέλθωσι· μάλιστα προσεπάθεισεν ὁ Βύρων νὰ τοὺς καθησυχάσῃ, εὐρισκόμενος μάλιστα ἐν τῇ κλίνῃ ἐκ τῆς πρώτης προσβολῆς τῆς ἀπειλούσης αὐτὸν νευρικῆς νόσου· οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν ἀνεχώρησαν, ἀλλὰ καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ὑπ' αὐτοῦ μισθοδοτούμενου Σουλιωτικοῦ σώματος ἠναγκάσθη τότε νὰ διαλύσῃ καὶ ἀπελάσῃ ὁ Βύρων, μὴ διατηρήσας ἢ πεντήκοντα μόνον Σουλιώτας ὡς σωματοφυλακὴν του.

Τοῦ ἐπισήμου, οὕτως εἰπεῖν, βίου αὐτοῦ ἐν Μεσολογγίῳ ἦν καὶ ἡ ἀπασχόλησις του εἰς ἀνταπόκρισιν καὶ συνεννόησιν μετὰ τε τῶν πολλῶν δπλαρχηγῶν καὶ ἐπισημοτήτων τῆς ἐπαναστατημένης Ἑλλάδος καὶ διαφόρων ἐξόχων προσώπων ἐν Εὐρώπῃ φίλων αὐτοῦ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος· ἰδίᾳ ἦν ὁ ἀντιπρόσωπος καὶ ἀπεριόριστος ἐπίτροπος τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ φιλελληνικῶν κομητάτων. Ἡ διαμοιβὴ τῆς μὲ τὸ ἐξωτερικὸν ἀλληλογραφίας του ἐγίνετο διὰ Ζακύνθου διὰ τοῦ ἐκεῖ τραπεζίτου αὐτοῦ Βάρφ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἑπτανήσου συνεχῶς ἑλληνικὰ πλοῖα, διαλανθάνοντα τὰ ἀδιακόπως περιπολοῦντα ὀθωμανικά, προσεκρόμιζον αὐτῷ ἐνδιαφερούσας εἰδήσεις, ἐπιστολάς καὶ εὐρωπαϊκὰς ἐφημερίδας. Ὅτε τὴν 10 Μαρτίου ἐλήφθη παρ' αὐτοῦ ἡ εἰδησις τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ πρώτου ἐθνικοῦ δανείου, ὑπὲρ οὗ τόσας προσπαθείας εἶχε καταβάλλει διὰ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ φίλων του, ἡ χαρὰ του ὑπῆρξε προφανής. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ δανείου τούτου ἐθεωρήθη ὁ πρῶτος θρίαμβος τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ἐν τῷ ἐξωτερικῷ καὶ ἡ πρώτη πιθανολόγησις τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος. Τοῦ δανείου τούτου εἶχεν ὀρίσθῃ ὁ Βύρων διαχειριστὴς ἐπίτροπος μετὰ τοῦ συνταγματάρχου Γόρδωνος καὶ τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου.

Αἱ ὑπὲρ τῆς ἀνυψώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ κοινοῦ τῆς Εὐρώπης προσπάθειαι αὐτοῦ καὶ μέριμναι ὑπῆρξαν ἀδιάκοποι καὶ ἐνδελεχεῖς ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς του εἰς τὴν γωνίαν αὐτὴν τοῦ ἀγωνιζομένου ἔθνους, εἰς ἣν εἶχεν ἀρχίσει νὰ συγκεντρουται ἡ προσοχὴ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Οὐ μόνον ἐπιστολαί, διακηρύξεις, πληροφορίαι ἰδιωτικαὶ καὶ ἐπίσημοι, τύποι, πράξεις γενναῖαι, τῇ εἰσηγήσει καὶ πρωτοβουλίᾳ τοῦ εὐγενοῦς ὁμοτίμου, διεσάλλιζον καὶ ἤξιον τὴν ἀναγνώρισιν τῶν ἀρυπνιζομένων Ἑλλήνων ὡς ἐμπολέμου πεπολιτισμένου ἔθνους, ἀλλὰ καὶ ἐμπράκτως εἰσηγεῖτο καὶ ἐδιδάσκετο παρ' αὐτοῦ τοῖς περὶ αὐτὸν ἡ φιλανθρωπία καὶ γενναιοφροσύνη ὡς τι μέγα χρῆμα διὰ τὸν θρίαμβον τῆς μεγάλης ὑποθέσεως, εἰς ἣν ἐπεκούρευ. Εἶχε τάξει ἄλλον διὰ πάντα αἰχμαλώτον προσαγομένον αὐτῷ ζῶντα, ἅμα δὲ τῇ ἀφίξει του διενήργησε τὴν ἀπελευθέρωσιν πάντων τῶν ἀπ' ἀρχῆς κρατουμένων ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων αἰχμαλώτων εἰκοσιεννέα τὸν ἀριθμὸν, καὶ δι' ἰδίων ἐξόδων ἐπεμψεν αὐτοὺς πρὸς τὸν Ἰουσοῦρ-πασᾶν τὸν διοικητὴν τῶν Πατρῶν· κατόπιν δὲ πάλιν τῇ συνεργείᾳ του ἀπελύθησαν καὶ ἀπεστάλησαν εἰς Πρέβεζαν μὲ ἐξοδὰ τῆς τοπικῆς διοικήσεως ἄλλοι τινες Ὀθωμανοὶ αἰχμαλωτισθέντες μεταγενεστέρως εἰς ἐπιθέσεις καὶ ἀψιμαχίας τῶν Ἑλλήνων.

Τοιοῦτοτρόπως εἰς βραχεὺς χρόνον διάστημα ὁ Βύρων ἀπέκτα ἐν Μεσολογγίῳ καὶ συνεκέντρου εἰς ἑαυτὸν λεληθότως, οὕτως εἰπεῖν, διὰ τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ, τῆς προφανοῦς ἀφοσιώσεώς του εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ τῆς διαυγοῦς καὶ ὑπερόχου διανοίας του τὸ ἀνεπίφθονον ἐκεῖνο κύρος καὶ τὴν παντοδύναμον αὐταρχίαν καὶ αὐτοκρατορίαν μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἦν περ ὀλίγοι ἢ μᾶλλον οὐδεὶς τῶν πολλῶν προσδραμόντων φιλελλήνων κατάρθρωσε νὰ προσποκτῇ. Δὲν ἀπόκειται βεβαίως εἰς τὰς παρούσας βραχείας σημειώσεις μου, ἅς ἐν σπουδῇ ἡρανίσθην καὶ παρ' αὐτοπτῶν μαρτύρων συνέλεξα, νὰ ἐκσημάνωσι πλεῖστον τὰ αἴτια τοῦ γεγονότος τούτου· ἀρκεῖ νομίζω, νὰ καταδείξῃ ἐναργῶς τὴν τε θέσιν τοῦ Βύρωνος ἐν Μεσολογγίῳ καὶ τὴν ἐπίδρασιν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν τοῦ τόπου πραγμάτων τὸ μὲν Μαρτίῳ ἐκδοθὲν ψήφισμα πολιτογραφήσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῆς πόλεως.

Ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ κατ' ἰδίαν βίου καὶ τῆς συμπεριφορᾶς δὲν ἤργησεν ὁ συμπαθὴς ποιητὴς νὰ κατακτήσῃ τὰς καρδίας ἀπάντων ἐν Μεσολογγίῳ. Ἡ ὥρα καὶ εὐγενὴς φυσιογνωμία του, τὸ ἀπείριτον τῶν τρόπων καὶ ἡ ἀνυπόκριτος καλοκαγαθία, ἡ ἐμφυτος φιλανθρωπία καὶ τὸ εἰλικρινὲς φιλελεύθερον φρόνημά του ἐνωρίτατα ἐξήλειψαν πᾶν ἔχνος φυσικῆς τινος δυσπιστίας τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς ξένους. Ἀνέμενον νὰ ἴδωσιν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀναμενομένου λόρδου ὑπέροφρυν τινα καὶ δύσμορφον ἄρχοντα, καὶ ἐγνώρισαν ἱλα-

ρὸν καὶ εὐμόρφον ἱππότην νεαρώτατον τὴν ὄψιν, καίτοι ψαρρότριχα τὴν κόμη, συγκαταβαίνοντα μέχρις αὐτῶν τῶν παιγνίων τῶν παιδῶν. Σήμερον ἀκόμη, ἐπὶ τῇ εἰδήσει τῆς ἀναστηλώσεως τοῦ ἀνδριάντος του, ἀνακύπτουσι λησμονημένοι τινες ἐκ τοῦ γήρατος ὑπάρξεις ζητοῦσαι ν' ἀντικρύσωσιν ἅπαξ ἔτι πρὶν ἢ κλείσωσι τὰ ὄμματα, τὸ ἀπεικόνισμα τῆς μορφῆς ἐκείνης, ἡ ὁποία λατρευτῶς ἔχει ἐγγαχαχθῇ εἰς τὴν μνήμην τῶν. Εἰς αὐτῶν, λεμβούχος παῖς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀνυπομόνως ἀναμύνει νὰ ἴδῃ τὸ ἀγαλμα τοῦ μιλόρδου, τὸν ὁποῖον οὐχὶ ἅπαξ μετήγαγε διὰ τοῦ πλοιαρίου του ἀπὸ ὄρου εἰς ὄρον τῆς παραλίας, ἢ συνώδευε μετὰ ἐτέρων πέντε ἐξ μονοξύλων εἰς τὸ προσφιλὲς αὐτῷ κυνήγιον τῶν παπιῶν, γαλαρίδων, καὶ λοιπῶν πτηνῶν τῆς λιμνοθαλάσσης. Ἐτερος γέρον ἐνθυμεῖται, ὅτε παῖς προσέτρεχε μετ' ἄλλων ὀμηλικῶν ἵνα θεάσθῃ τὸν ἱδίων μιλόρδον σκοποβολοῦντα ἀπὸ τῶν παραθύρων του, κενὰς φιάλας παρκατεταγμένας ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς αὐλῆς του ἢ κρεμαστοὺς καλὰ θοὺς ἐκ τῶν ὁποίων ἐξεῖχον κεφαλαὶ πτηνῶν καὶ ὀρνίθων. Καὶ παράλυτος γράϊα ἱκετεύει νὰ τὴν φέρωσιν εἰς τὸ «Ἡρώον» ἵνα γνωρίσῃ εἰς τὸ μάρμαρον τὸν λαμπρὸν λόρδον, ὁ ὁποῖος συγκατήρχετο νὰ ἐξωθῇ τὴν αἰώραν, ἐφ' ἣς παρὰ τινι ὑποστέγῳ γειτονικῷ τῆς οἰκίας του αἰωρεῖτο μετ' ἄλλων κορασίων. Ἡ τελευταία αὕτη ἀνάμνησις ἐνθυμίζει εἰς ἄλλην δραπέτιδα τῆς νυκτὸς τῆς ἐξόδου τὴν ὥραν ἐκείνην μικρὰν ὀθωμανοπαῖδα Καταξέ, τὴν ὁποίαν λυτρώσας ὁ Βύρων μετὰ τῶν ἄλλων αἰχμαλώτων, ἐνέδυσσε μὲ χρυσὰ ἐνδύματα, ἐστόλισε μὲ περιδέματα ἐκ φλωρίων καὶ ἐκράτησε πλησίον του, κινῶν τὸν φθόνον αὐτῆς· τε καὶ τῶν ἄλλων κορασίδων τοῦ Μεσολογγίου. Ἦτο ἡ ἐννεαετής αὕτη παῖς θυγατὴρ πασᾶ τινος Χουσεῖν, κοράσιον πολὺ ζωηρὸν καὶ ἐξυπνον μὲ μεγάλους μαύρους ἀνατολικοὺς ὀφθαλμούς, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰδίου Βύρωνος, ἔχουσα τὴν αὐτὴν ἡλικίαν μὲ τὴν θυγατέρα του, τὴν ὁποίαν καὶ ἀνεμνήνησεν εἰς αὐτὸν γνησοῦνως ἡ μήτηρ τῆς συγκατετέθη ν' ἀφήσῃ αὐτὴν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ φιλοστόργου καὶ φιλανθρώπου λόρδου, ἐσκόπει δὲ οὗτος νὰ πύψῃ εἰς Ἀγγλίαν πρὸς ἐκπαίδευσιν καὶ ὡς σύντροφον τῆς θυγατρὸς του.

Ὅλγαι στιγμαὶ ἐναπέμενον τῷ Βύρῳ ἐν Μεσολογγίῳ ἵνα διαθέσῃ εἰς τὴν ἐξοχὸν αὐτοῦ ποιητικὴν δημιουργίαν. Τὴν 10[22] Ἰανουαρίου 36[ην] ἐπέτειον τῶν γενεθλίων του ἀνέγνωσε πρὸς τοὺς συναθροισθέντας εἰς τὸν οἶκόν του φίλους τὸ κύκνειον ἐκεῖνο ἄσμα του Σήμερον συνεπλήρωσα τὸ 36ον ἔτος τῆς ἡλικίας μου, τὸ ὅποιον ὁ Σπυρίδων Τρικούπης εἰς τὴν ἀφελῇ ἐκείνην γλωσσᾷ του μεταφράσας ἐκονολόγησε πρώτην φορὰν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁρθῶς χαρακτηρίζων ὡς διαθήκην τῆς καρδίας του. Οὐχ ἥττον εἰργάζετο εἰς τὸ 12[ον] ἄσμα τοῦ δὸν Ζοῦαν καὶ εἰς τὸν Σιλιδ' Α-

ρόλο, κατέλιπε δὲ ἀνεπεξεργάστους πολλὰς σημειώσεις διὰ τὰ ἀπομνημονεύματά του, σκέψεις του καὶ μελέτας περὶ τῶν πραγμάτων καὶ ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίως τῶν Σουλιωτῶν, ὅλην τὴν ὁποίαν ἐμελλε νὰ διαπλάσῃ καὶ χρησιμοποίησιν εἰς τὸν Σιλδ-Ἀρόλδ, ἢ εἰς ἄλλα προέδοντα τῆς μούσης του βεβαίως παράλληλα καὶ ἐφ' ἀμίλλα τῷ Πειρατῇ, τῇ Ἀλώσει τῆς Κορίνθου, τῇ Νύμφῃ τῆς Ἀβύδου.

Πολλοὶ τῶν ξένων βιογράφων τοῦ Βύρωνος, ἐξωθούμενοι ἐκ τῶν πρώτων ἀφηγήσεων περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἠθέλησαν νὰ ρίψωσιν εἰς βάρος τοῦ ὑγροῦ κλίματος τοῦ Μεσολογγίου μέγα μέρος τῆς ἀδυσωπότητος μοίρας, ἥτις ἔφερον αὐτὸν εἰς τὸν τάφον. Καὶ ὅμως ἡ ἐπίγνωσις τῶν κλίσεων τοῦ ποιητοῦ καὶ τῆς ἐπιβροχῆς αὐτῶν ἐπὶ τῆς ζωῆς του, ἡ ἀκριβεστέρως δὲ γνώσις τοῦ Μεσολογγίου, τῆς χαρῶν αὐτοῦ φύσεως, τοῦ ὑγιοῦς κλίματος καὶ τῶν θαλασσίων καὶ οὐχὶ ἐλωδῶν τελεμάτων του ἤθελε καθοδηγήσει αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ χαλαρώσωσι μικρὸν τὸν αἰτιατὸν αὐτὸν σύνδεσμον τῆς θανάσεως τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ τόπου. Πόσον ὁ Βύρων ἠγάπα τὴν θάλασσαν, τὸ ὕδωρ, μαρτυρεῖ ὁ ἑὸς γράφων πρὸς τὴν γυναικαδέλφην του ἐκ Μεσολογγίου, ὅτι «οὐδέποτε ἠγάπησε καὶ ἐπενόησεν ἄλλο τι ἢ πᾶν ὅ,τι ἔχει σχέσιν μὲ τὴν θάλασσαν». Γνωστὴ ἡ πρὸς τὰς θαλάσσιους ἐκδρομὰς καὶ περιηγήσεις αὐτοῦ στοργῇ, ἡ περὶ τὸ ναυσιπλοεῖν εὐαρέσκειά του, ἡ περὶ τὸ κολυμβεῖν δεξιότης αὐτοῦ καὶ ἐξάσκησις. Κατὰ τὸν πλοῦν του εἰς Ἑλλάδα δις καὶ τρίς τῆς ἡμέρας ἐρρίπτετο παίζων εἰς τὰ κύματα τοῦ ὠκεανοῦ· ἐν Κεφαλληνίᾳ ἀρκετὸν καιρὸν διέμεινεν εἰς τὸ πλοῖόν του, καὶ ἀπ' αὐτοῦ συνεχῶς ἐβυθίζετο εἰς τὴν θάλασσαν· φεύγων δὲ τοὺς Τούρκους καὶ τὸ ναυάγιον παρὰ τὰς Ἑλινάδας δὲν ἐλησμόνησε τὸ θαλάσσιον λουτρόν του ἐν μέσῳ βαρυτάτου χειμῶνος· καὶ μόλις ἀφίχθεις εἰς Μεσολόγγιον κατήσπασθη τὰ ἀβαθὴ τενάγη του καὶ τοὺς ὄμβρους του ἀκόμῃ ὥς εὐρημα δυσεύρετον μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του ἐκ Βενετίας· εἰς αὐτὸ εὗρισκε σκαλὸν καὶ ἄγριον μικρογράφημα τῆς βασιλίσσης τοῦ Ἀδρία, καὶ ἐμισθώσατο παρ' αὐτῆς πλεῖονα τοῦ ἐνὸς τῶν ἀτέχνων καὶ ἀπερίττων πλοιαρίων τῆς λιμνοθάλασσης του, ἵνα μετάγωσι καὶ διαπορήμεύσιν αὐτὸν πολλαχοῦ τῆς πόλεως κατακλυζομένης τότε ὑπὸ τῶν ὑδάτων. Τὸν Μαυροκορδάτον, διαμένοντα καὶ αὐτὸν ἐν τῇ δυσμικῇ παραλίᾳ τῆς πόλεως ἐν τῇ οἰκίᾳ Τρικούπη, διὰ τοῦ πλοιαρίου ἐπεσκέπτετο καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐφέρετο συνεχῶς διὰ τοῦ πέριξ χάνδακος πρὸς τὰς ἐπάλξεις καὶ τὰ ὀχυρώματα τοῦ φρουρίου. Ἐπιστρέφων ἐφιππος ἐκ τοῦ περιπάτου ἀφίππευεν εἰς τὰς θύρας τῆς πόλεως, καὶ εἰσερχόμενος εἰς τὸ πλοιαρίον του, τὴν γόνδολάν του, δι' αὐτοῦ ἀνήρχετο εἰς τὸν οἶκόν του· ὅτε δὲ τὰς ἐσπέρους τῆς ἐκτάκτου ἀλιείας οἱ ἀλιεῖς ἐσώρευον ἐπὶ τῆς προτεταμένης ἐσχά-

ρας τῶν μοιροξύλων των δαδίων, καὶ κατηύγαζον τὴν λίμνην διὰ τῶν λαμπρῶν πυρῶν των, ὁ Βύρων ἐνθους τοὺς παρηκολούθει. Τὸ κυνήγιον τῶν νησῶν καὶ λοιπῶν πτηνῶν τῆς λίμνης ἐπὶ πηγαίῳν μόλις μονοξύλων ἦν ἡ προσφιλεστέρη καὶ συνεχὴς αὐτοῦ διασκέδασις, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὁ μὲν οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἐπιστρέψῃ μ' ἐνδύματα καὶ σῶμα μὴ ἀποσάζοντα θαλασσίῳ καὶ ὀμβρίου πολλάκις ὕδατος. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀφίξιν του ἤρχισαν αἱ βροχαί· ὁ Βύρων εἰς οὐδὲν ἐλογίσατο αὐτὰς ἀπέναντι τῶν ἐνασχολήσεων καὶ ἐκδρομῶν αὐτοῦ, εἰς αἷς ὑπεβλήθη ὅλως ἀπροφύλακτος, γινώσκων βεβαίως τὴν ἀσήμαντον ἐπιβροχὴν αὐτῶν ἐπὶ τῆς κράσεώς του καὶ τῆς υγείας του. Τὴν 20 Ἰανουαρίου ἐξέδραμε μετὰ τοῦ Μαυροκορδάτου εἰς Αἰτωλικόν· τῷ ἐγένετο καὶ ἐκεῖ ὑποδοχὴ μὲ κανόνια καὶ ἀνευφημίας εἰλικρινῆς καὶ ἐγκαρδία· ἐν τῷ μεταξὺ ἐξεβρόχθη βροχὴ ῥαγδαία καὶ συνεχὴς· ὁ Μαυροκορδάτος ἔμεινεν εἰς Αἰτωλικόν· ὁ Βύρων ἐπέστρεψε τὴν αὐτὴν ἐσπέραν εἰς Μεσολόγγιον περίβρυτος· τὴν ἐπιοῦσαν ἀκριβῶς εἰς τὰ συνήθη ἐνασχολήματά του. Τὴν 2 Φεβρουαρίου ἠσθένησεν· ἡ ἀσθενεία του κατ' ἀρχὰς ἐνομήσθη ἡμιπληγία, κατόπιν ἐκρίθη ἀπλὴ νευρική προσβολὴ προσελθούσα «ἀπὸ τὴν μεγάλην τοῦ νοῦς καὶ ἀδιάκοπον ἀσχολίαν»· ὁ ἴδιος Βύρων ἐν τῇ μνησίσει πρὸς τὴν λαίδην Ἀέλη ἐπιστολῇ του χαρακτηρίζει νευρικήν, σοβαρὰν ὅμως καὶ ἐνέχουσαν «συμπτώματα ἐπιληψίας», τὴν ὁποίαν κατεπολέμει «διὰ τῆς διαίτης καὶ τῆς ἀσκήσεως».

Ὡς ὅ,τι ἐθεωρήθη ὑπὸ τινων βιογράφων τοῦ Βύρωνος ὡς αἰτία τοῦ θανάτου του, αὐτὸς ἐθεώρει μέγα καταπολεμήτως τῆς ἀσθενείας εἰς ἣν ὑπέκειτο. Ἡ τράπεζα αὐτοῦ, καίτοι ἐλλειπόντων ἐκ Μεσολογγίου πολλῶν ἐπιτηδεύων, παρεσκευάζετο εὐπρεπῆς καὶ ὅσον ἐνεστι πλουσία, ἀποστειλομένων ἐκ Ζακύνθου δι' αὐτὴν συνεχῶς καρυκευμάτων, οἶνων γενναίων καὶ ποτῶν, ἀφθονοῦσα δὲ κυνηγίου καὶ ἰχθύων ἐξαιρέτων· ἀλλ' ὁ Βύρων ἐν Μεσολογγίῳ σπανίως ὑπερέβαινεν ὠρισμένον τι μέτρον τροφῆς ἀπλῆς καὶ πότου μετρίου· ἐν γένει ἠρέσκετο ἡ δίαιτα αὐτοῦ νὰ ᾖ ἀπλὴ καὶ σύμφωνος πρὸς τὴν περὶ αὐτὸν ἀτμοσφαῖραν, καθὼς καὶ ἡ λοιπὴ θεραπεία τοῦ ἰδίου σώματος, ἥτις ὅμως ὁμολογητέον δὲν ἦτο ὅσον ἤρσκε τακτικὴ καὶ προνοημένη. Ἐκτὸς τῶν διὰ θαλάσσης συνεχῶν αὐτοῦ ἀσκητικῶν παιγνίων, ἅτινα κατεπόνοι μὲν τὸ σῶμα, ἴσως ὅμως ὅχι ὅσον ἐδει ἐβρωμένως καὶ ὠφελίμως, ἐναπέμεινεν αὐτῷ ἡ ἱππασία. Ὁ Βύρων οὐδέποτε ἢ σπανίως ἐξήρχετο πεζός· τὸ τῶν ῥικνῶν καὶ καχεκτικῶν αὐτοῦ ποδῶν ἐλάττωμα ἐπεμελεῖτο νὰ κρύπτῃ καὶ ἐν Μεσολογγίῳ· ὅτε ἐπεριπάτει, τὸ βῆμα αὐτοῦ ἦν γοργὸν καὶ ἐπιμελῶς πεφροντισμένον· εἶχε δὲ ἀρχίσει νὰ ἀναπτύσσεται ποιά τις εὐσάρκεια τοῦ σώματος του, ἥτις καθίστα αὐτῷ μᾶλλον ἐπίπονον

τὸ πεζοπορεῖν. Ἐπρεπε δύο ἵππους, ἓνα μέλανα καὶ ἓνα λευκόν, γένους καὶ ἀναβολῆς μεγαλοπρεπῶν, μὴ προσιτοὺς εἰς καθένα ἀναβάτην· ἦν ἱππεὺς δεξιότατος, στερόδωτος καὶ ἐπιδεικτικώτατος ἰδρυόμενος ἐπὶ τῶν ἀναβολῶν· ὅτε δὲ ἀκολουθούμενος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῆς χρυσουχοῦς συνοδίας τῶν Σουλιωτῶν του, οὐ· εἶχεν ἐκλέξει μετὰ τῶν ἀριπρεπεστέρων παραστήματος, προέβαινε βαίνων εἰς ἐκδρομὴν, εἰς περίπατον, ἢ τὰ γυμνάσια τῆς ὑπ' αὐτὸν φάλαγγος, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἐφελκύσῃ τὴν πλήρη θαυμασμοῦ καὶ σεβασμοῦ προσοχὴν τῶν διαβατῶν προσαγορευόντων μετὰ προφανῶν ἐνδείξεων ἀπερίττου ἀγάπης τὸν προσφιλεῖ μιλόρδον. Ἐνίοτε ὁ μὲν ἐχρᾶτο τῇ ἱππασίᾳ ὡς μόνον ἀσκητικῷ μέσῳ καὶ ἀπολαύσει, ἐλαύνων εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ τὴν πεδιάδα μόνος ἢ μετὰ τοῦ κόμητος Γάμπα ἐπὶ ὥρας, καθίδρος καὶ πολλάκις διάδροχος· τότε δὲ ἐπανελάμπεν οἱκοι μᾶλλον εὐχαριστημένος, κομπάζων καὶ ἀπολαύων ὁ ἴδιος ἑαυτὸν ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ τοῦ καμᾶτου. Καὶ ὅμως εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς περιστάσεις δὲν ἠσθάνετο ἑαυτὸν ὁ Βύρων ἢ μᾶλλον εὐεκτοῦντα καὶ ζωῆς πλήρη. Ἐστеноχωρεῖτο καὶ ἡδυνόει ὁσάκις ἡ κακὴ τῆς ἀτμοσφαίρας κατάστασις παρέκκλινεν αὐτὸν τῶν ἀγαπητῶν αὐτοῦ τούτων συνηθειῶν, καὶ ὅτε συνεχεῖς ὑστοὶ τὸν ἠνάγκασαν περὶ τὰ τέλη Μαρτίου νὰ κλεισθῇ ὀλίγας κατὰ συνέχειαν ἡμέρας ἐν τῷ οἴκῳ μετὰ τοῦ κυνός του μόνον καὶ τοῦ γηραιοῦ θαλαμηπόλου του, ἠσθάνθη ἑαυτὸν ἀδικθετοῦντα, εὐπαθῆ καὶ νευρικὸν μᾶλλον τοῦ συνήθους.

Δι' αὐτὸ τὴν 29ην Μαρτίου ἰδὼν τὸν οὐρανὸν αἰθρίασάντα μικρὸν, ἔσπευσε νὰ ἐξέλθῃ ἐφιππος μετὰ τοῦ κόμητος Γάμπα· ἀλλὰ μόλις ἐμακρύνθησαν ἡμίσειαν ὥραν τῆς πόλεως τοὺς κατέλαβεν ἡ καταιγίς· ἐπέστρεψαν ὅθεν περίβρυτοι καὶ εἰς τὴν εἰσοδὸν τῆς πόλεως ἀφίππευσαν κατὰ τὸ συνήθες, καίτοι διαμαρτυρομένου τοῦ κόμητος Γάμπα, καὶ ἐπέβησαν τοῦ ἀκατίου, ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς τὸν οἶκόν των. Τὴν φορὰν αὐτὴν ἡ οἰκία αὐτῆ καὶ ἀρέσκουσα τῷ Βύρωνι κακοπάθεια δὲν ἔμεινεν ἄνευ ἀποτελέσματος· μετὰ δύο ὥρας κατελήθη ὑπὸ ῥίγους, πυρετοῦ καὶ ρευματικῶν πόνων. Καὶ ὅμως οὗτος δὲν ἔδωκε τὴν ἀπαιτούμενην προσοχὴν, ἀλλ' ἐξακολούθησε τὴν ἐπιοῦσαν τὴν συνήθη αὐτῷ τακτικὴν· ἐξῆλθεν ἐκ νέου ἐφιππος μετὰ τῆς ἀκολουθίας του, ἐπιχειρῶν ν' ἀρυσθῇ δυνάμεις καὶ σθένος κατὰ τῆς εἰσβαλλούσης νόσου ἐκ νέων πόνων καὶ ἀταξίας, ἥτις ἴσως ἤδη συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ δυσχεράνη τὴν ἐλπιζομένην ἀνάρρωσίν του.

Τὴν ἰδίαν ἐσπέραν ὁ πυρετὸς κύησε καὶ τὴν ἐπομένην 31 Μαρτίου δὲν ἀφῆκε τὴν κλίνην. Ὁ ἱατρὸς αὐτοῦ Βροῦνος τὸ κατ' ἀρχὰς μετεχειρίσθη ἰδρωτικά· μετὰ δύο δὲ ἡμέρας ἐπρότεινε φλεβοτομίαν, τὴν ὁποίαν ἐντόνως ἀπέκρουσεν ὁ Βύρων,

ὡς καὶ τὸ νὰ μετακληθῇ ἐκ Ζακύνθου ὁ ἱατρὸς Θωμάς. Οὐδ' ὁ ὁμοεινὴς καὶ φίλος ἱατρὸς Μίλιγγεν, ἐπισκεφθεὶς καὶ οὗτος αὐτὸν, ἠδυνήθη νὰ τὸν μεταπέσῃ ἐκ τῆς κατὰ τῆς φλεβοτομίας προλήψεως του· μόλις δὲ μετὰ δύο ἡμέρας ἔτεινε τὰς χεῖρας εἰς τοὺς ἱατροὺς μετ' ἐκρήξεων ἀγανακτήσεως καὶ εὐφυν ἄλλα ματαίων ἀποστροφῶν. Καὶ τὸν ἐφλεβοτόμησαν μὲν δις τὴν πρώτην καὶ ἅπαξ τὴν ἐσπέραν τῆς 5ης Ἀπριλίου, ἀλλ' ἡ κατάστασις αὐτοῦ δὲν ἐβεβαιοῦτο· εἶχον ὑποχωρήσει τὰ ρευματικά συμπτώματα, ἐπατείνοντο ὅμως τὰ ἐγκεφαλικά. Καθ' ὅλας τὰς προηγουμένας ἡμέρας δὲν κατέλιπε παντελῶς τὰς συνήθεις αὐτῷ ἀσχολίας καὶ μερίμνας περὶ τῶν ἐρῶν καθηκόντων, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀναδεχθῆ· τὴν ἐσπέραν μάλιστα τῆς 3ης Ἀπριλίου διελέχθη διὰ μακρῶν μετὰ τοῦ Πάβρου περὶ τῶν ἰδίων καὶ τῶν γενικῶν τοῦ τόπου πραγμάτων. Οἱ κάτοικοι, ὡς ἐκ τῆς ἀπασχολήσεως αὐτῶν εἰς τὰ θρησκευτικὰ των καθήκοντα κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας τῆς μεγάλης ἐβδομάδος καὶ τὴν διὰ τὸ Πάσχα παρασκευὴν, δὲν ἀντελήφθησαν ἐκ μιᾶς ἀρχῆς σοβαρῶς καὶ δὲν ἐπελήφθησαν διὰ τῆς οἰκείας αὐτῶν πολυπραγμοσύνης καὶ ἀνησυχίας μερίμνης τῆς ἀσθενείας τοῦ προσφιλοῦς αὐτῶν προστάτου καὶ συμπολίτου· ὅτε ὅμως κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ μεγάλου Σαββάτου διεδόθη ἡ δεινὴ τῆς νόσου του, οἱ πάντες προσέτρεξαν ἐν ὀλίπῃ καὶ ἀδημονίᾳ, ἵνα προσφέρωσι ἄχρηστον συνδρομὴν, ἐπισκοτεῖζοντες δὲ μᾶλλον τοὺς περὶ τὴν κλίνην τοῦ ἀσθενοῦς ἀτυχεῖς νοσηλευτάς.

Ἡ ἐπομένη ἦν ἡ ἡμέρα τοῦ Πάσχα, ἀνατείλασα θλιβερά ἀντὶ χαρμολύνης καὶ δυσσοῦνος. Ἄνευ αὐστηρῶν διαταγῶν καὶ σωστάσεων οἱ συνήθεις πυροβολισμοὶ, τὰ τρομπόνα καὶ μάσκουλα τῶν Μεσολογγιῶν, δὲν ἠκούσθησαν· ὁ τόσος θόρυβος τοῦ Πάσχα τοῦ Μεσολογγίου μετεβλήθη εἰς σιγὴν καὶ κατῆφειν· ἡ δὲ προσοχὴ πάντων ἦν ἐστραμμένη πρὸς τὴν οἰκίαν ἐκείνην τῆς παραλίας, ἀφ' ὅπου εἰς μάτην ἀνεμάνετο ἐπαγγελία τις σωτηρίας τοῦ προσφιλοῦς μιλόρδου. Οὗτος ἀπὸ πρώτης μὲν τῆς ἡμέρας αὐτῆς ἤρχισε νὰ συναισθάνηται τὴν θέσιν του καὶ νὰ ἐκφράξῃ ἀνησυχίας καὶ φόβους ἀορίστους, ὅτε δὲ μετὰ τινὰς ὥρας ἠθέλησε νὰ δηλώσῃ τὰς τελευταίας θελήσεις του ἢ ἀργὰ πλέον· ἡ ἀτονία τῶν αἰσθήσεων καὶ ἡ φρενίτις εἶχον καταλάβει αὐτόν. Οἱ ἀσυνάρτητοι καὶ ἀκατάληπτοι λόγοι, οἵτινες κατὰ τινὰ διαλείμματα ἠκούοντο ἐκ τοῦ στόματός του, τὰ ὀνόματα τῆς θυγατρὸς του καὶ τῆς Ἑλλάδος, φράσεις διακεκομμέναι περὶ τοῦ ἀτυχοῦς τούτου τόπου, εἰς δὲ «ἀφιέρωσις τὰ πάντα καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν μου», ἐκδηλοῦσι τοὺς τελευταίους στοχασμούς του, ἀπαρτίζουσι τὸ καταπίστευμα τοῦ πλουτοῦ Ὀησαυροῦ τῆς μεγάλης καρδίας του. Τὸ ἐσπέρας τῆς ἡμέρας αὐτῆς μετέπεσεν εἰς ἐντελῆ ἀναισθησίαν, καὶ μετὰ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας, ἦτοι

τὴν δευτέραν τοῦ Πάσχα, 7ην Ἀπριλίου, ὥραν 5 καὶ 40 μ. μ. ἐξέπνευσεν.

Αὐθιγὰ δὲ γενικὸς Διευθυντὴς τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος Α. Μαυροκορδάτος διὰ συγκινητικῆς προκηρύξεώς του ἐκκρόνισε τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ πένθους τῆς πόλεως διὰ ἱσαριθμῶν τοῖς ἔτεσιν αὐτοῦ πενθίμων κανονοβολισμῶν, τριημέρου ἀργίας τῶν δημοσίων γραφείων, 21ήμερου γενικῆς πενθηγορίας καὶ ἐπικηδείων δεήσεων τὴν μεθεπομένην δὲ 10ην Ἀπριλίου ἐγένετο κατὰ τὸ ἡμέτερον δόγμα ἡ κηδεία του, πρὸς ἐκλάμπρυνσιν τῆς δόξης συνῆρθεσαν εἰς Μεσολόγγιον ἅπας ὁ κληρὸς καὶ ὁ πλείστος στρατὸς τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος. Εἰς αὐτὴν παρευρεθείς ὅλος ὁ ἑλληνικὸς πληθυμὸς ἐδείξε, κατὰ τὰ «Ἑλληνικὰ Χρονικά», «ὅλα τὰ σημεῖα τῆς ὑπερβολικῆς λύπης, ἡ ὁποία κατεμάραται τὴν καρδίαν του», ὁ δὲ Σπυρίδων Τρικυπὴς ἐξεφώνησε τὸν περιπαθέστατον καὶ ῥητορικώτατον ἐκείνον λόγον, ὑπαγόρευμα καρδίας αἰσθανομένης τὴν συμφορὰν τῆς πατρίδος καὶ διανοίας ἀντιληφθείσης ἐπακριδῶς αὐτὴν τε καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνδρὸς καθ' ἑαυτήν.

Εἰς τὴν γῆν τοῦ Μεσολογγίου ἐτάφη μόνον λάρναξ ἐνέχουσα τὰ ἀποσπασθέντα σπλάγχνα τοῦ ἐξόχου εὐεργέτου τῆς καὶ ταύτης δὲ ἡ τύχη ἀγνοεῖται, καθότι εἰς ἐπανειλημμένας ἐρεῦνας γενομένας μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων δὲν εὗρέθη. Μετὰ τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ὄλωση τοῦ Μεσολογγίου, οἱ Τοῦρκοι ὑποπτεύοντες ἀπόκρυψιν θησαυρῶν καὶ πολυτίμων πραγμάτων ὑπὸ τὴν ἀλωθεύσαν γῆν ἐκαμαν διαφόρους ἐρεῦνας διὰ σιδηρῶν τρυπάνων καὶ ἀνασκαφῶν, καθ' ἃς δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἀνευρεθῇ ἡ πολυτιμὸς λάγνη καὶ νὰ ἐξηφανίσθῃ ὑπ' αὐτῶν. Ὁ σωζόμενος τύμβος ἐν τῷ «Ἡρώ» δὲν εἶναι ἡ σῆμα πρὸς ἀνάμνησιν. Τὸ σῶμα τοῦ Βύρωνος βαλσαμωθὲν ἐτέθη ἐντὸς νεκροφόρου κιβωτίου ἐκ λευκοσιδήρου, κατεπέθη δὲ ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Νικολάου παρὰ τὸ φρούριον, καὶ τὴν 20 Ἀπριλίου δι' ἄλλης πάλιν τελετῆς ἐπισήμου καὶ ἄλλων πενθίμων κανονοβολισμῶν προσεφέρθη ὑπὸ τῆς ἀλγοῦσης πόλεως εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἐπεβιβάσθη διὰ Ζάκυνθον, ἀφ' ὅπου ἀπεστάλη εἰς Ἀγγλίαν τὴν 12 Μαΐου.

Τὸ Μεσολόγγιον οὐδέποτε ἐλησφόνησε τὸν μέγαν αὐτοῦ πολίτην καὶ εὐεργέτην, οὐδὲ παρέλειψε πᾶσαν περίστασιν ἵνα ἐκδηλώσῃ τὴν ὀφειλομένην τιμὴν πρὸς τὸν ἄνδρα. Τὴν μεταγενεστέραν δόξαν του συνέδεσεν ἀναποσπάστως μετὰ τοῦ θανάτου ἐκείνου, καὶ ἔκτοτε τὸν ἐτίμησεν ὡς ἕνα τῶν προμάχων του. Δύο μετὰ τὴν ἀπώλειάν του μῆνας ἐπὶ τῆς νήσου *Ἑκαλάμισμα*, μιᾶς τῶν πολλῶν, ἐπικαιροτάτης, κατὰ τὰ τενάγη τοῦ Μεσολογγίου, ἠγέρθη φρούριον, εἰς τὸ ὅποιον ἁγιάσθη τὴν 16 Ἰουνίου δι' ἐπισήμου τελετῆς, καθ' ἣν παρῆσαν ὁ Βλακίερος, Γόρδιος, Στάνχωπ καὶ ἄλλοι φιλέλληνες, ἐδόθη τὸ ὄνομα Βύρων' ἐπί-

σης δὲ μὲ τὸ ἴδιον ὄνομα ἐκοσμήθη κατὰ τὴν πολιορκίαν ἐν τῶν ἐσωτερικῶν προχωμάτων (Γωνία) τοῦ φρουρίου. Μετὰ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἀποκατάστασιν εἰς οὐδὲν μνημόσυνον, εἰς οὐδεμίαν ἀναμνηστικὴν τῆς ἐνδόξου ἱστορίας τοῦ τόπου ἐορτὴν ἔμεινε ζένον τὸ ὄνομα τοῦ Βύρωνος' ἐν ἔτει δὲ 1868 μὲν Ἰουλίῳ τὸ δημοτικὸν συμβούλιον τῆς πόλεως ἐψήφισε «τὴν δαπάναις τοῦ δήμου ἀνέγερσιν σκευῶν μνημείου ἐν τῇ πόλει τοῦ Μεσολογγίου τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λῆξει λόρδου Βύρωνος» καὶ ἤνοιγε τοπικὴν συνεισφορὰν ἵνα ἐπαρκέσῃ καὶ καλύψῃ μέρος τοῦ προσαπαιτουμένου ποσού. Καὶ ἡ μὲν ἐκτέλεσις τῆς ἀγαθῆς ταύτης ἐφάσεως τοῦ δήμου ἀνεβάλλετο ἔκτοτε δι' ἀνεπαρκείαν μέσων, ἕως οὗ ἐπελθοῦσα τοῦ δμῶνός μου τῷ ποιητῇ φιλολογικῷ συλλόγῳ ἡ ἀξίει-παινος πρὸς τὸ πανελλήνιον ἐπικλήσις καὶ δραστηρίᾳ ἐργασία ἔφερον εἰς πέρας τὸ εὐγενὲς ἐγχείρημα. Οὕτω δὲ σήμερον ἐν ἡ γωνίᾳ τῆς ἑλληνικῆς γῆς ἀπεκρύβη ἡ εὐγενὴς μορφὴ τοῦ ἐξόχου φιλέλληρος ἀποκαλύπτεται τὸ μαρμαρίνον ὁμῶμα τῆς, μαρτύριον αἰδίου τῶν τε εὐεργεσιῶν ἐκείνου καὶ τῆς ἡμετέρας εὐγνωμοσύνης.

Ἐν Μεσολογγίῳ.

Χρ. Μ. Π. ΛΑΜΑΡ.

ΜΙΚΡΟΣΚΟΠΙΚΑ ΠΑΛΑΣΜΑΤΑ

[Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ].

Εὐλόγως δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ ἰσχὺς καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ δεικνύονται ἐν τῷ ἐλαχίστῳ τῆς γῆς σκόλῃ οὐδὲν ἥττον, ἢ ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ τῶν οὐρανῶν. Πλησίον ἡμῶν ζῶσι καὶ κινούνται καὶ εὐφραίνονται ὁλόκληροι κόσμοι, ὧν οὐδὲ τὴν ὑπαρξίν, τὴν ποικιλίαν καὶ τὴν πληθύν ὑποπτεύομεν. Μόνον εὐαρίθμους κρίκους τῆς ἀπεράντου τῶν ὄντων ἀλύσεως, τῆς περιλαμβανούσης τὴν σύμπασαν δημιουργίαν, γινώσκομεν, καὶ ἐλλειπέστατα διακρίνομεν τίνι τρόπῳ οἱ κρίκοι αὐτοὶ πρὸς ἀλλήλους συνδέονται. Καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ὁρατῶν ἡμῖν ὄντων τὰς πλείστας ιδιότητας ἀγνοοῦμεν. Εἰσὶ τινὰ φυτὰ, τὰ ὅποια φαίνονται ὅτι ἔχουσιν ὡς τὰ ζῶα ὕπνον καὶ ἐγρήγορσιν. Ἀφ' ἐτέρου δὲ ὑπάρχουσι καὶ ζῶα ἀξάνοντα καὶ πλασσιαζόμενα φυτῶν δίκην, καὶ διὰ τοῦτο θεωρηθέντα πολὺν χρόνον ὡς φυτὰ.

Εἰς τὴν τάξιν τούτων τῶν λεγομένων ζωοφύτων ἀνήκουσιν οἱ ἐντὸς τῆς θαλάσσης ἐπὶ τῶν υποβρυχίων βράχων προσκολλώμενοι σπόγγοι, οἵτινες, καίτοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φαίνόμενοι ὡς ἀτελεῖ φυτὰ, εἰσὶ σύμπλεγμα πολλῶν μικροσκοπικῶν ζῶων, κοινὴν ἐχόντων ζωὴν. Εἰς τὴν αὐτὴν δὲ τάξιν ἰδίως κατατάσσονται οἱ λεγόμενοι πολυπόδες, ὅντα ἐκ τῶν ἀπλουστάτων, καὶ ὅμως ποικιλώτατα εἶδη καὶ ποικιλωτάτας μορφὰς παρυσιάζοντα. Οἱ πολυπόδες ζῶσιν ἐν τοῖς ὕδασι τῶν θαλασσῶν, τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐντὸς τοῦ σώματος ἄλλων ζῶων. Δὲν ἔχουσι δὲ ἐγκέφαλον, δὲν ἔχουσι πνοήν, καὶ

ὅμως ζῶσι καὶ κινεῖνται κατ' ἰδίαν βούλησιν καὶ διὰ τοῦ στόματός των λαμβάνουσι τροφήν καὶ ἀποπτύουσι τὰ περιττά. Πλείστα εἶδη αὐτῶν δὲν φαίνεται νὰ ἔχωσι στόμαχον καὶ ἔντερα' ὅλα τὰ ἐντόσθια αὐτῶν συνίστανται ἐξ ἐνὸς μόνου λεπτοῦ σωλήνος' καὶ ἐν τούτοις τρώγουσι καὶ χωνεύουσιν. Αἰσθάνονται δὲ τὸν πόνον καὶ τὴν ἡδονὴν ὡς πᾶν ἄλλο ζῶον, καὶ διὰ τῶν πολλαπλῶν αὐτῶν καὶ μακρῶν στομάτων, ἅπερ ἀντὶ βραχιόνων κατὰ τὸ δοκοῦν κινεῖσιν, ἡξέουσι νὰ συλλάβωσι καὶ νὰ κρατήσωσι τὴν λείαν αὐτῶν, καὶ τὸ περιεργότερον, ἀμέσως καὶ ἀσφαλέστατα διακρίνουσι καὶ εὐρίσκουσι τὴν κατάλληλον αὐτοῖς τροφήν, ἂν καὶ μέχρι τοῦδε οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἀνεκλύφθῃ ἐν αὐτοῖς ὁράσεως ὄργανον.

Ὁ δὲ πολλαπλασιασμὸς τῶν πολυπόδων γίνεται μετ' ἐκτάκτου ταχύτητος' πρὸς δὲ, μεγίστην ἔχει καὶ σχεδὸν ἀκατάστρεπτον ἐν αὐτοῖς δύναμιν ἡ ζωῆς. Ἀπαρράλλατος ὡς ὁ τῶν φυτῶν κορμὸς, τὸ σῶμα τοῦ πολυπόδος ἀφίησι βλαστοὺς, οἵτινες ἀξάνουσιν ἐφ' ἱκανὸν μῆκος. Ὅταν ὁ νέος πολυπόδος, ἥτοι ἕκαστος τῶν βλαστῶν αὐτῶν, ὅστις κατ' ἀρχὰς ἔχει κοινὸν μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ βίον, ἀναπτύχῃ ἀρκούντως, ἀποσπᾶται ἀπ' αὐτῆς, ζητεῖ ἀφ' ἐκτουτροφῆν, καὶ ἀκολουθῶς καὶ αὐτὸς νέος ἐκφέρει βλαστοὺς, οἵτινες νέοι εἰσὶ πολυπόδες. Ἡ δὲ αὐξησις αὕτη εἶνε τοσοῦτον ταχεῖα, ὥστε ἐν διαστήματι μιᾶς μόνης ἡμέρας πλείστα γεννῶνται γενεαί, ὧν ἕκαστον μέλος πολλοὺς περιέχει βλαστοὺς καὶ νέων ἀποτελεῖ οἰκογένειαν. Τινὲς τῶν πολυπόδων φαίνονται περιβεβλημένοι μόνον λεπτῷ ὑμένι, ἄλλοι δὲ, ὡς τὰ γνωστὰ κοράλλια, κατασκευάζουσιν ἐκυτοῖς ὀστράκινον οἶκημα. Ὡς παράδειγμα δὲ τῆς περὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν εἰρημένων ζῶων τεραστίας ταχύτητος ἔστω τοῦτο. Ἐνθ' οἱ μεγάλοι τῶν κοράλλιων κορμοὶ δὲν ὑψοῦνται ἐν τῇ θαλάσσῃ ὑπὲρ τὸν ἕνα καὶ ἡμισὺν πόδα, οὐδὲν ἥττον ἐσχηματίσθησαν ἐν τῷ εἰρηναίῳ ὠκεανῷ ἐκ τῆς ἐπισωρεύσεως τῶν κορμῶν αὐτῶν ὁλόκληρα ὄρη καὶ νῆσοι, πολλῶν μιλίων ἔχουσαι περιφέρειαν. Εὐλόγως δὲ μάλιστα πιστεύεται, ὅτι τὰ ζῶα ταῦτα, ἅτινα κτίζουσι τὰς κατοικίας αὐτῶν καὶ ὑπερθέτουσιν αὐτὰς ὥσπερ οἱ κοχλῖαι καὶ τὰ ὄστρεα, ὑπῆρξαν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ ποτὲ πολυαριθμοτέρων ζῶων τῆς γῆς' καθόσον ἀναμφισβήτητον εἶνε, ὅτι μέγα μέρος τοῦ σημερινοῦ φλοιοῦ τῆς σφαίρας ἡμῶν συνίσταται ἐκ τῶν λειψάνων αὐτῶν καὶ ἄλλων παρομοίων πλασμάτων, καὶ ὅτι πολλάκις ἀπαντῶμεν ὄρη ὁλόκληρα ἐκ μόνης τοιαύτης συγκεῖμενα ὕλης. Οἰκδήποτε ὅμως καὶ ἂν ὑποτεθῇ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ταχύτης, ἡ μεγίστη αὕτη πληθὺς προϋποτίθησιν ἀναγκαιῶς πολλῶν αἰώνων ἐργασίαν.

Ἡ ζωτικὴ δύναμις, ἡ ἐν τοῖς πολυπόσιν, ἀνθίσταται πολλάκις πρὸς πᾶσαν καταστροφὴν δοκιμὴν. Εἰδὸς τι πολυπόδων, αἱ ὕδραι, αἵτινες συ-

νήθως προσκολλῶσι τὸ διαφανὲς καὶ μυελῶδες σῶμα των ἐνύδροις τισὶ φυταρίοις καὶ πολυειδῶς ἐπεκτείνουσι τὰ στήματα, ἥτοι τοὺς βραχιόνας αὐτῶν, ἵνα λάβωσι τὴν τροφήν καὶ φέρωσιν αὐτὴν εἰς τὸ στόμα, ἐπὶ τοσοῦτόν εἰσι φύσει εὐζῶοι καὶ βλαστικά, ὥστε δύναται τις νὰ κατακερματίσῃ σχεδὸν αὐτὰς χωρὶς νὰ καταστρέψῃ τὴν ἐν αὐταῖς δύναμιν τῆς ζωῆς. Τμηθείσης τριχῇ καὶ τετραχῇ ὕδρας τινὸς, ἐντὸς εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν ἑκαστον τῶν τεμαχίων αὐτῆς ἀνέζησεν ἰδίαν ζωὴν καὶ ἀπετέλεσε νέον ζῶον, ζητοῦν τροφήν. Ἄλλοτε ἀναστράφη ἐντελῶς ἐν τῶν ζῶων αὐτῶν, ὡς ἀναστρέφεται δερματίνη χειρὶς, ὥστε τὰ ἐντὸς αὐτοῦ ἐκτὸς νὰ γίνωσι μετ' ὀλίγον δὲ τὸ οὕτω ἀνεστραμμένον ζῶον ἐξηκολούθει νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ καταστάσει καὶ νὰ τρέφῃται. Ἄλλας ὕδρας διέτρεμον κατὰ μῆκος μετὰ παρέλευσιν δέκα ἡμερῶν τὰ διάφορα ταῦτα κλάσματα παρήγαγον νέους βλαστοὺς, ἥτοι νέας ὕδρας, αἵτινες εἶχον ἤδη τὸ στόμα αὐτῶν ἀνεσχηματισμένον καὶ ἐπιτήδειον πρὸς καταβροχθισμὸν τῆς τροφῆς.

Ἐν ταῖς λίμναις, ἐν τοῖς ἔλσει καὶ ἐν τοῖς τέλμασι ζῶσιν ἑκατομύρια τοιοῦτων ζῶων, προσκολλημένα εἰς τὴν ἐπὶ τῶν λιμναζόντων ὕδατων ἐν ὥρᾳ θέρους σχηματιζομένην υποπρασίνην ὕλην. Ἐκεῖ σχεδὸν ὁρατὰ εἰσι τῷ γυμνῷ ὀφθαλμῷ τὰ ζῶα ταῦτα, μόνον δὲ διὰ μικροσκοπίου διακρίνονται ἀναρίθμητα. Ὁμοιάζουσι δὲ, ὅταν μὲν συστέλλωνται, ψαμμίῳ ἢ κεγχριδίῳ, ὅταν δὲ ἐκτείνωσι τὰ λεπτά αὐτῶν στήματα, ἄστρω, ἄνθει ἢ τριχῶν συνδέσμῳ. Πλείστα δ' αὐτῶν ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ παραδόξως ποικιλωτάτας ὑφίστανται μεταμορφώσεις.

Ἡ θερμότης τὰ μάλιστα ζωοποιεῖ αὐτά. Ἐάν πληρώσωμεν ὕδατινον ποτήριον ὕδατος, περιέχοντος πολυπόδας, βλέπομεν τὰ μικροσκοπικά ταῦτα ὄντα σπεῖδοντα πρὸς τὸ ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων προσβαλλόμενον μέρος τοῦ ἐκπώματος' κρότος δὲ τις δυνατὸς ἐπιγινόμενος, φαίνεται ὅτι τρομάζει αὐτὰ, καὶ τότε ἐπὶ τὸ αὐτὸ συγκεντρύνονται καὶ συστέλλονται. Εἰσὶ δὲ καὶ τινὰ αὐτῶν ἀρκούντως μεγάλα, ὥστε νὰ διακρίνωνται διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Ὁ ὡς ἐκ τοῦ σχήματος σφαιρίτης καλούμενος πολυπόδος, παροδίσχηματος χάριν, ἔχει πάχος σμικροτάτης φακῆς, εἶνε μάλα κδὲ ὡς μυελὸς καὶ τόσον ἀπαλός, ὥστε, ἐάν τις ἄκροισ δακτύλοις λάβῃ αὐτὸν οὐχὶ μετὰ πολλῆς προσοχῆς, ἀμέσως διαλύεται. Διὰ τοῦ μικροσκοπίου τοῦναντίον βλέπει τις τὸ μικρὸν αὐτὸ ζῶον ὑπὸ λαμπρὸν πράσινον χρῶμα, πλεον πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ ἐν κύκλῳ κυλινδρούμενον, ὥστε σφαῖρα. Ὅντος δὲ τοῦ σώματος τοῦ ζωαρίου διαφανοῦς, διακρίνονται ἐντὸς αὐτοῦ τὰ εἰσέτι μὴ γεννηθέντα τέκνα ἐν εἴδει σφαιριδίων, πολ- λάκις εἰκοσι καὶ τοιάκοντα ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἡθροισμένα, ἐν ἐκάστῳ δὲ τούτων διαφρίνονται ἄλλα σφαιρίδια, καὶ πάλιν ἄλλα, τὰς μελλούσας περι-

στραφή. Πρέπει να τον ακούσει τις, να πιστεύσει ότι ο άνθρωπος λόγος, άνευ ποιητικού ρυθμού, άνευ μελωδίας, δύναται ωσαύτως να προσεγγίσει την αρμονίαν του ήσματος και της ποιήσεως. Κατέχει μάλλον την τέχνην του λέγειν ή του πολιτεύεσθαι, άλλ' είνε καλλιτέχνης ού μόνον τὸ πνεῦμα, άλλ' και την καρδίαν, ήν έχει τρυφερήν, ως τὰ παιδία, και ανεπίδεκτον μίσους ή έχθρας. Είς άπαντας τούς λόγους του ουδεμίαν ή ανέναντις ποτέ φράσιν δριμύειν ή ύβριστικήν. Ένώπιον των Cortès ουδέποτε προύκαλεσε σπουδαίαν προσωπικήν έριν ουδέποτε καταφεύγει εις την σάτυραν, ποτέ δέν μεταχειρίζεται την ειρωνείαν, και εις τούς σφοδρότερους φιλιππικούς του ουδεμίαν σταγόνα χολής έχκει. Απόδειξις δέ τούτου είνε ότι, καίτοι δημοκράτης, αντίπαλος όλων των ύπουργείων, έφημεριδογράφος πολέμιος, αιώνιος κατήγορος παντός του άσκούντος εξουσίαν και του μή όντος άκρου της έλευθερίας θιασώτου, έν τούτοις παρ' ουδενός έμισήθη ποτέ. Τούτου ένεκα ήδονται επί τοίς λόγοις αυτού, χωρίς τὸ παράπαν να τούς φοβώνται. Ο λόγος του είνε τοσοῦτον καλλιπέης και έμμελής, ώστε ουδέν δύναται να έχη τὸ φοβερόν, δ δέ χαράκτηρ του τοσοῦτον ειλικρινής, ώστε ουδεμίαν δύναται να εξασκήση πολιτικήν επιρρόήν. Δέν ή ξένη να παλαίη, να σκευωρή, να άγρυτεύη, να ιθύνη κόμματα. Είνε ικανός να άρέσκη μόνον και να λάμπη. Η ευγλωττία του τοσοῦτω μάλλον άποβαίνει μείζων, όσω είνε μαλακωτέρα, οι δέ ώραιότεροι λόγοι του κινούσιν εις δάκρυα. Δι' αυτόν τὸ Κοινοβούλιον είνε ήέκτρον. Ως πράττουσιν οι αυτοσχιδιάζοντες ποιηταί, όπως τύχωσιν έμπνεύσεως πλήρους και ήλαρχς. οὔτω και αυτός επιχειρεί να διηγήσῃ την δεινά άκριβώς ώραν, επί του δεινός ώρισμένου θέματος. Τοιουτοτρόπως καθ' ήν ήμέραν όφείλει να διηγήσῃ, συνεννοείται πρότερον μετά του προέδρου της Βουλής, όστις λαμβάνει τὰ άπαιτούμενα μέτρα, να δώσῃ αυτόν λόγον, ότε τὰ θεωρεία εισι πλήρη, πάντες δέ οι βουλευταί εις τὰς θέσεις των. Αί έφημερίδες του αναγγέλλουσι την έσπέραν της προτερίας ότι μέλλει την επάύριον να άγορεύσῃ, όπως δυνηθώσιν αι κυρίαι να προμνησθώσιν εισιτήρια. Έχει ανάγκην να άκουσῃ. Πριν ή λάβῃ τὸν λόγον, διατελεί ανήσυχος, ουδαμού δύναται να καθήσῃ· εισέρχεται έν τῇ Βουλῇ, εξέρχεται, εισέρχεται και εξέρχεται αὔθις, πλανάται έν τοίς διαδρόμοις, μεταβαίνει εις την βιβλιοθήκην, να φυλλομετρήσῃ βιβλίον τι, διολισθαίνει μέχρι του καφεπωλείου, να λάβῃ ποτήριον ύδατος, φαίνεται κατεχόμενος υπό πυρετού, νομίζει ότι δέν δύναται να συρράψῃ όμοῦ δύο λέξεις, ότι θα προξενήσῃ γέλωτα, ότι θα συριχθῇ. Ουδεμία ιδέα σαφής μένει έν τῇ κεφαλῇ του, τὰ πάντα συγκατέμειξε, τὰ πάντα έλησμόνησε.—Πως πηγαίνει ο σφυγμός; — έρωτώσιν αυτόν μειδιώντες οι φίλοι του. Η

επίσημος στιγμή φθάνει. Καταλαμβάνει την έδραν του, έχων την κεφαλήν κεκυφίαν, τρέμων, ώχρὸς, ως κατάδικος βυθίζων προς τὸν θάνατον, κινδυνεύων να άπολέσῃ έντός μιᾶς ήμέρας την επί τοσαῦτα έτη και μετά τηλικούτων μόχθων καταθεσαν δόξαν. Κατά την στιγμήν ταύτην και αυτοί οι έχθροί του οικτείρουσι την θέσιν του. Έγείρεται, παρατηρεῖ περι έαυτὸν και λέγει: «Κύριοι!» Έσώθη, τὸ θάρρος αυτού επανέρχεται, τὸ πνεῦμά του ανακτᾷ την συνήθη ήρεμίαν και διαύγειάν του, ο λόγος του ανασυντίθεται έν τῇ κεφαλῇ του, ως μέλος λησμονηθέν. Ο πρόεδρος, αι Cortès, τὰ θεωρεία εκλείπουσι πρό των όφθαλμών του, δέν βλέπει πλέον ειμή τὰ σχήματα αυτού, δέν άκούει άλλο ειμή την φωνήν του, δέν αισθάνεται ειμή την διακαίουσιν αυτόν ακατάβλητον φλόγα, την μυστηριώδη δύναμιν, ήτις τὸν διεγείρει. Είνε ώραίον να βλέπῃ τις αυτόν λέγοντα: «Δέν βλέπω πλέον τούς τοίχους της αίθούσης ταύτης, βλέπω λαούς και τόπους μεμακρυσμένους, ους ουδέποτε είδον». Ομιλεῖ επί όλοκλήρους ώρας, άλλ' ουδείς βουλευτής εξέρχεται, ουδείς κινεῖται έν τοίς θεωρείοις, ουδεμία φωνή τὸν διακόπτει, ουδεμία χειρονομία τὸν διαταράττει· και όταν άκούῃ υπερβαίνῃ τὸν κανονισμόν της Βουλής, ο πρόεδρος δέν έχει τὸ θάρρος να τὸν διακόψῃ. Οὔτως έν άνέσει εξαίρεται και εγκωμιάζεται ή λευγείμων και ροδοστεφής δημοκρατία του, οι δέ μοναρχικοί δέν τολμῶσι να διαμαρτυρηθώσι, διότι τοιουτοτρόπως ένδεδυμένην και αυτοί την εύρίσκουσιν ώραίαν. Ο Καστελάρ είνε κύριος της Συνελεύσεως. Αστράπτει, βροντᾷ, ξέδει, λάμπει ως πυροτέχνημα, κινεῖ τὸ μειδίαμα, άποσπᾷ ένθουσιώδεις κραυγὰς, καταλήγει δέ έν μέσῳ πατάγου χειροκροτημάτων και άπέρχεται έχων ανακεκλιμένην την κεφαλήν. Τοιοῦτος είνε ο περίφημος οὔτος Καστελάρ, ο καθηγητής της Ιστορίας έν τῷ Πανεπιστημίῳ, συγγραφεύς γόνιμος έν τοίς πολιτικοίς, καλλιλογικοίς και θρησκευτικοίς ζητήμασι, δημοσιογράφος κερδίζων πεντήκοντα χιλιάδας φράγκων έτησίως έν ταίς άμερικανικάς έφημερίσιν· ακαδημαϊκός, εκλεχθεὶς παμψηφεί υπό της ισπανικής Ακαδημίας, δεικνύμενος μετά θαυμασμοῦ έν ταίς όδοίς, λατρευόμενος υπό του λαοῦ, άγαπώμενος και ύπ' αὐτῶν των πολιτικῶν έχθρῶν του, νέος, ώραίος, όλίγον κενόδοξος, γενναίος και εύτυχής. Α.

ΑΙ ΟΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΑΧΑΡΑΣ.

Αί προς δυσμάς του Νείλου εκτεινόμεναι έρημοί χώραι, ένθα κατά περίοδόν τινα του έτους πνέουσιν οι καυστικοί άνεμοί, δέν είνε έντελώς άκατοίκητοι. Η άπέραντος έρημος της Σαχάρας, έν ή πολλάκις απόλλυνται όλόκληρα κιβάρια, θαπτόμενα υπό της άμμου, ως υπό των κυμάτων του Ωκεανού, περικλείει μέρη τινά χλωώδη, τὰς λεγομένας όασεις.

Αί μεγαλειότεραι των όάσεων τούτων είνιν αι του Φαγιούν, προς νότον των πυραμίδων της Σακκαράς, και του Σιουά (τὸ Αμμόνιον των αρχαίων), κειμένη εις απόστασιν πολλῶν ήμερῶν δρόμου εξ Αλεξανδρείας και 175 χιλιομέτρων εκ της Μεσογείου.

Τὸ έδαφος της όάσεως ταύτης, ής ο πληθυσμός άνέρχεται εις 6,000 περίπου κατοίκων, είνε εύφορον. Έν αὐτῇ άπαντᾷ τις λειμῶνας, έλαιῶνας και πολυαριθμούς πηγὰς, έν αἷς και την του Ηλίου πλησίον των έρειπίων του ναοῦ του Διὸς Αμμόνος.

Ο περιηγητής Godefroy Roth, ο υπό των επιτετραμμένων την καταργήσιν της ανθρωποπορίας άποσταλεις εις την ειρημένην όασιν, και επιστρέψας τὸ παρελθόν έαρ, άπευθύνει εις τὰς γερμανικάς έφημερίδας ένδιαφερούσας πληροφορίας περι των χώρων τούτων, ως σπανίως επισκέπτονται οι Εὐρωπαῖοι, και αἷτινες άποτελοῦσι προς δυσμάς τὸ έσχατον όριον του αἰγυπτιακοῦ έδάφους.

Ο πρώτος κατοικημένος τόπος, έν εύρίσκει τις έν τῇ έρήμῳ άμα λιπὼν τὸ έδαφος της Αλεξανδρείας, είνε ο των Aulad-Aly, φυλής νομαδικῆς, πολυαριθμου, και μιᾶς εκ των σπουδαιοτέρων των βορείων μερῶν της Αφρικῆς, έχούσης πληθυσμὸν 80,000 ψυχῶν.

Η φυλή αὕτη υποδικαίρεται εις εκατοντάδα πατριῶν ή μάλλον οικογενειῶν, ών εκάστη διοικεῖται υπό αρχηγοῦ άπόλυτον έχοντος εξουσίαν. Παρ' αὐτοίς εύρίσκουμιν άπάσας τὰς παραδόσεις και τὰ έθιμα των της έρήμου πληθυσμῶν. Αἱ γυναῖκες επιτηδεύονται την φιλοτεχνίαν ύφάσματος εκ μαλλίων και τριχῶν της καμήλου, δι' οὗ κατασκευάζουσι σκηνὰς και σκεπάσματα. Εἰ και πάννυ ολίγαι εξ αὐτῶν γνωρίζουσιν άνάγνωσιν και γραφήν, ουδέν ήττον άποστηθίζουσι πᾶν είδος ποιήσεων, ως άπαγγέλλουσι μετ' άξιοσημειώτου εύχερίας. Δέν καλύπτουσι τὸ πρόσωπον ως αἱ λοιπαὶ γυναῖκες των Αράβων, άποκρίνονται δέ προθυμότατα εις όλας τὰς παρὰ του ξένου περι της χώρας αὐτῶν άπευθυνομένας έρωτήσεις.

Οι Aulad-Aly υπεραγαπῶσι την θήραν· θηρεύουσι δέ ιδίως την δορκάδα, αἷγαγρον, την Φενέκ, είδος αλώπεκος ζώσης μόνον έν τῇ έρήμῳ, τὸν δίποδα, είδος σκίουρου, οὔτινος τὸ λεπτότατον κρέας είνε τὸ μάλλον επιζήτητον έδεσμα παρ' αὐτοίς.

Εἰς την θήραν των ειρημένων ζώων οι Aulad-Aly ποιοῦνται ένίοτε χρῆσιν του ίερακος. Προς τούτοις δέ φονεύουσι και διάφορα είδη πτηνῶν, άτινα βρίθουσιν έν τῇ όάσει και έν τοίς περίεξ. Ο τρόπος δέ δι' οὗ παρασκευάζουσι τὸ θήραμα προς βρώσιν είνε εκ των μάλλον πρωτοτύπων. Αφού άνάψωσι μεγάλην πυράν, περιμένουσιν να σχηματισθῇ ανθρακινά άφθονος, όπως ανοίξωσιν έν τῇ διαπύρῳ άμμῳ όπήν όλίγον βαθεῖαν, έν ή θέτουςι

τὸ ζῶον ή τὸ πτηνόν, όπερ θέλουσι να μαγειρεύσωσι και καλύπτουσιν αὐτήν διά πεπυρωμένων ανθράκων.

Ο πολῦτος των Aulad-Aly συνίσταται εκ όρομάδων, αἷγων και προβάτων. Ως πάντες οι Βεδουῖνοι, και οὔτοι είνιν έγκρατέστατοι. Ο κ. Roth διηγεῖται ότι επί 6 ήμέρας οι άνθρωποι μιᾶς όλοκλήρου συνοδίας, μετ' ής συνωδοιπόρει, ουδέν άλλο έλαβον προς διατροφήν αὐτῶν ειμή σπόρους όπτους άραβοσίτου. Εἴκοσι μέχρι τριάκοντα φοίνικες άρκοῦσιν εις τροφήν ένός Βεδουῖνου έν ταίς χώραις ταύταις επί μίαν όλην ήμέραν.

Εἶχον ήδη παρέλθει είκοσιτέσσαρες ήμέραι, άφ' ότου αἱ όρομάδες αναχωρήσασαι εξ Αλεξανδρείας επάτουν την άμμον της έρήμου, ότε οι όδοιπόροι παρετήρησαν έν τῷ όρίζοντι την κορυφήν των πρώτων φοινίκων του Σιουά. Εἰς τούς κατοίκους της όάσεως ταύτης ή παρουσία ένός Εὐρωπαίου ήτο θέαμα τοσοῦτον καινοφανές, ώστε πάντες έδειξαν ζωηρόν αἷσθημα περιεργείας. Κεκρυμμένοι όπισθεν πυκνῶν φυλλωμάτων, εξεδήλουν και τινα δυσπιστίαν άμα είδον τὸν Εὐρωπαῖον περιηγητήν εισελθόντα έν τῷ άνά μέσον της όάσεως κειμένῳ χωρίῳ αὐτῶν.

Η Σιουά, ής ο πληθυσμός δέν υπερβαίνει τὰς δύο χιλιάδας ψυχῶν, είνε εκτισμένη επί βράχου, έχοντας σχήμα κώνου, ύψομένου άποτόμως δεκαπέντε μέτρα υπεράνω του έδάφους, και περικυκλουμένου υπό τοίχων, έφ' ών ύψοῦνται τετράγωνοι πύργοι. Ως εις τὰς πλείστας πόλεις της Ανατολῆς, αἱ όδοί εισι στεναὶ και δύσβατοι σκεπόμεναι έν μέρει υπό σανάδων ή ύφασμάτων, δι' ών προσστατεύουσι τούς διαβάτας κατά του υπερβολικοῦ θάλπους του ήλίου.

Μετά διήμερον πορείαν εκ της πρωτευούσης της όάσεως άπαντᾷ τις τὰ σωζόμενα έτι και νῦν έρείπια του μεγαλοπρεποῦς ναοῦ του Διὸς Αμμόνος, του τοσοῦτον περιωνύμου έν τῇ αρχαιότητι. Έν αὐτῷ ο μέγας Αλέξανδρος ήρώτησε τὸ μαντεῖον, πριν ή άρξῇται των κατακτήσεων αὐτοῦ, αἷτινες επλήρωσαν διὰ του όνόματός του άπασαν την οικουμένην. Σωρεία λίθων και τεμάχια συντετραμμένων στηλῶν δεικνύουσι μόνον σήμερον τὸ μέρος ένθα οι ίερεῖς του Αμμόνος προείπον εις τὸν Μακεδόνα κατακτητήν την λαμπράν και μεγάλην αὐτοῦ άποστολήν.

Ο έτήσιος φόρος, έν οι Aulad-Aly τελοῦσιν εις την Κυβέρνησιν του Χεδίβου, είνε 50,000 φρ. Η διοίκησις της όάσεως είνε διαπεπιστευμένη εις μαμουρήν· εξαρτώμενον εκ της μουδριείας του Δαμανχούρ. Τέσσαρες χωροφύλακες άπαρτίζουσι την ένοπλον δύναμιν, ήν διατίθουσιν ο μνησθεῖς μαμουρῆς.

Η βροχή είνε σπανιωτάτη έν Σιουά, άφόρητος δέ ο καύσων κατά τὸ θέρος, ότε ένεκα των αναδιδομένων μισμμάτων γεννῶνται ασθένειαι φοβεραί.

Πηγαί ὑπὲρ τὰς πεντήκοντα συντηροῦσι τὴν προκειμένην ὕδαριν. Δυστυχῶς ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν παρέχουσιν ὕδωρ ἀληθῶς πότιμον. Αἱ πλεῖσται περιέχουσιν ὕδατα ἀλατῶδη ἀναπηδῶντα ἐκ τῆς γῆς μὲ θερμοκρασίαν τριάντα βαθμῶν τοῦ ἐκατονταβάρου. Ὁ Ἡρόδοτος μνημονεύει μιᾶς τῶν πηγῶν τούτων, τῆς νῦν ὀνομαζομένης *Ain es Sams*, ἣν ἀπαντᾷ τις πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς Ἀμυωνος.

Οἱ κάτοικοι τῆς ὁδοῦ ταύτης, οἵτινες πάντες εἰσὶ Μουσουλμάνοι, λαλοῦσι τὴν βερβερικὴν γλῶσσαν. Ἰσχυρίζονται δὲ ὅτι κατὰγονται ἐκ τῆς χώρας τῶν Τουαρέγγ, εἰ καὶ συγγραφεῖς τινες ἀνάγουσιν αὐτοὺς εἰς τὴν αἰθιοπικὴν φυλὴν.

Εἰς τριήμερον πορείαν ἀπὸ τῆς Σιουά, ἐν τῇ ἀντιβασιλείᾳ τῆς Τριπόλεως, κεῖται ἡ τοῦ Ἀζερχά ὁδοῦ, ἐνθα ἐδρεύει ὁ Σείκης Sidi-el-Mahedi, υἱὸς τοῦ μεγάλου Σείκη Es-Senoussi, ἐνὸς τῶν ἀπογόνων τοῦ Μωάμεθ.

Ὁ Sidi-el-Mahedi, γνωστότατος παρὰ τοῖς σοφοῖς τοῦ Καῖρου, εἶνε ἀνὴρ μεγάλης διανοίας καὶ ἀκριβὲς ἀγαθότητος. Ἡ ἐπιρροή αὐτοῦ ἐκτείνεται ἐπὶ πάντων τῶν κατοίκων τῆς ἐρήμου, ἀπὸ τῆς Τριπόλεως μέχρι τοῦ Σουδάν. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἔδρυσις ἐν μέσῳ τῆς Σαχάρας πεντήκοντα καὶ πλέον σταθμῶν, ἐν αἷς αἱ διερχόμεναι συνοδίαι εὐρίσκουσιν ὕδωρ καὶ ξενίζονται. Τοῦτο ἔνεκεν ἐπωνομάσθη ὑπὸ τῶν φυλῶν τῆς ἐρήμου «ὁ εὐεργέτης τῶν Βεδουίνων».

Ο ΟΦΙΣ ΚΟΒΡΑΣ ΤΩΝ ΙΝΔΙΩΝ

Ἐν γαλλικῇ ἐφημερίδι εὐρίσκωμεν περιεργότατας λεπτομερεῖας περὶ τοῦ διαβοήτου ὄφρος, τοῦ λεγομένου διοπτροφόρου, καὶ τῶν τὴν γοητείαν μετερχομένων Ἰνδιῶν.

Ὁ cobra capello τῶν Ἰνδιῶν, ἡ ὁ διοπτροφόρος ὄφις, εἶνε ἐκ τῶν δηλητηριωδεστέρων καὶ φοβερωτέρων ὄφρων, ἐκ δὲ τῶν εἰκοσι χιλιάδων ἀτόμων, ἅτινα, κατὰ πρόσφατον στατιστικὴν, ἀποθνήσκουσιν ἐτησίως ἐν ταῖς ἀγγλικαῖς Ἰνδίας ἐκ δηγμάτων ὄφρων, τὸ ἥμισυ σχεδὸν ὀφείλει τὸν θάνατον εἰς τὸ φοβερὸν τοῦτο ἐρπετόν. Ὁ cobra τῶν Ἰνδιῶν ἔχει στενὴν συγγένειαν πρὸς τὴν περίφημον τῆς Κλεοπάτρας ἀσπίδα, ἥτις καὶ αὕτη ἦτο ἐρπετόν, οὗ τὰ δῆγματα παρήγον τοσοῦτον βέβαια ἀποτελέσματα, ὥστε, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Γαλινοῦ, μετεχειρίζοντο αὐτὴν ἐν Αἰγύπτῳ ὅπως παρέχῃσι τὸν θάνατον εἰς τοὺς ἐγκληματίας.

Ὁ cobra ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν δηλητηριωδῶν ὄφρων, τῶν καλουμένων προτερογλυφῶν, ἕνεκα τῆς ἐμπροστίας θέσεως τῶν ἀκίδων αὐτοῦ, ὅπερ ἐστὶ φοβερὰ ιδιότης, καθόσον τὰ δηλητηριώδη αὐτῶν δῆγματα ἐπιφέρουσιν ἄμεσον καὶ ἀφευκτον ἀποτέλεσμα. Τὸ ἐπικίνδυνον τοῦτο ἐρπετόν ἔχει τὸ ἐξωτερικὸν τῶν ἀβλαβῶν ἐχιδνῶν ἢ οὐρὰ αὐτοῦ εἶνε κωνικὴ, καὶ σμικρύνεται κανονικῶς, ὡς ἐκ τούτου δὲ, χάρις εἰς τὸ ἰδιά-

ζον τοῦτο προσὸν τοῦ σχήματός της, ἐπιτηδεύεται τρόπους οἰνεῖ ἀθώους, εἰς οὓς οὐδόλως εἶνε καλὸν νὰ ἐμπιστεύηται τις. Ἀγαπᾷ πῦρ θερμότητα, κατοικεῖ τοῦς θάμνους καὶ τὸ πετρῶδες ἔδαφος, δὲν φεύγει τὸν ἀνθρώπον καὶ εἰσχωρεῖ πολλάκις εἰς τὰς οἰκίας. Ἡ ποσότης τοῦ δηλητηρίου, ἣν ὁ naja οὗτος διακρίθῃσιν, ἐὰν μὴ ἐκχύσῃ αὐτὴν ἐπὶ τινα χρόνον, ὑπελογίσθη ἀπὸ 1 1/2 γραμμαρίου μέχρι 2. Ὄταν ὁ cobra ἐπιθυμῇ νὰ δάξῃ τὴν λείαν αὐτοῦ, ἀναγκάζεται νὰ ἀναστρέψῃ ὀλόκληρον τὴν κεφαλὴν οὕτως, ὥστε ἡ ἄνω σιαγὼν νὰ στρεφῇ πρὸς τὰ κάτω, κίνησις, ἥτις ἀναμνησκαὶ τὴν τοῦ καρχαρίου, ὅταν ἀρπάξῃ πρᾶγμα τι.

Τοῦ ὄφρος τούτου ποιοῦνται χρῆσιν οἱ γόητες τῶν Ἰνδιῶν, ὅπως ἀποδείξωσι δημοσίᾳ τὴν δύναμιν, ἣν ἀσκοῦσιν ἐπὶ τῶν ἐπικινδύνων τούτων ἐρπετῶν.

Πολλοὺς διηγοῦνται μύθους περὶ τῶν ἐντέχνων χειρονομιῶν τῶν γοήτων τούτων. Ἰατροὶ τις τοῦ γαλλικοῦ ναυτικοῦ, ὅστις διακρίθη κατὰ τὴν μακρὰν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματός του ἐν Pondichery, ὁ κ. Houillet, παρέστη εἰς πείραμα τοιοῦτον γοητείας, ἥς ἀφηγεῖται τὰς λεπτομερεῖας ὡς ἀκολούθως.

Ὁ ὄφις capello φέρεται ἐγκεκλεισμένος ἐντὸς πηλίνου ἀγγείου, ὅπερ ἀποκαλύπτεται. Ὁ περὶ αὐτὸν γινόμενος θόρυβος τὸν κρατεῖ ἀκίνητον, ὅπως δὲ ὁ θαυματοποιὸς ἡμῶν τὸν ἀναγκάσῃ νὰ καταλίπῃ τὴν κρύπτην του, ἀνατρέπει τὸ δοχεῖον καὶ τὸ ταράττει. Ὁ ὄφις τότε πίπτει, ἀλλὰ μόλις ἐγγίσῃ τὸ ἔδαφος, συσπειροῖ τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ στηρίζόμενος ἐπὶ τούτου ὑψοῖ τὴν κεφαλὴν, τὸν λαιμὸν καὶ μέρος τοῦ τραχήλου εἰς μῆκος ἐνὸς περίπου ποδὸς, διαστέλλει τὰ πτερύγιά του, καὶ διὰ νοήμονος καὶ ἀνησυχου βλέμματος ζητεῖ νὰ γνωρίσῃ τὸν τόπον, ὅπου εὕρισκεται. Πάραυτα βλέπει τὸν γόητα, ὅστις, καθήμενος ἐπὶ τῶν ποδῶν του, τὸν ἀπειλεῖ διὰ τοῦ γρόνθου αὐτοῦ, ὃν ἔχει κεκαλυμμένον δι' ὑφάσματος.

Ἡ κίνησις αὕτη τῆς χειρὸς προτεινομένης καὶ ἀποσυρομένης ἐναλλάξ, ἐρεθίζει τὸ ζῶον εἰς βαθμὸν ὑπέρτατον. Τότε ἐξοιδαίνει ὑπερμέτρως τὸ μεμβρανῶδες αὐτοῦ σῶμα, διανοίγει βαθέως τὸ στόμα του ἀποκαλύπτων τὴν δεξιὰν σειρὰν τῶν ἀκίδων του, προβάλλει ταχέως καὶ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὴν μέλαιναν, λεπτὴν καὶ δίφομον γλῶσσάν του, ἐξακοντίζει σταθερῶς ἀστράπτοντα βλέμματα ἐπὶ τοῦ ἀπειλοῦντος αὐτὸν γρόνθου, κρατεῖ ἐν ἰσορροπίᾳ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ σῶμα ὡς εἰ ἐχόρευεν ἐπὶ τῆς ἀκινήτου αὐτοῦ οὐρᾶς, καὶ ῥίπτεται σφοδρῶς καὶ ἐπανειλημμένως, ὅπως προσβάλλῃ τὸν ἐχθρὸν του. Ἐν τοιαύτῃ θέσει εἶνε τῶν ὄντι ὠραίος καὶ μεγαλοπρεπής.

Πρὸς στιγμὴν λητμονεῖ τις τὸ κακοποιὸν ἐρπετόν, ὅπως παρατηρήσῃ καὶ θαυμάσῃ τὴν σπιλ-

πνότητα τῶν χρωμάτων του, ὧν τὸ ἐπικρατέστερον εἶνε τὸ χρυσοῦν κίτρινον, καὶ τὴν διάταξιν τῶν μεγάλων αὐτοῦ φολιδῶν, ὧν ἐν μέσῳ ὑπάρχει ἡ μεγαλειτέρα πασῶν ἐν σχήματι οὐρεοῦ τὴν κάθετον ἐκείνην στάσιν, ἥτις προσιδιάζει εἰς μόνον τὸν naja τὴν κομψότητα τοῦ σχήματος τοῦ λαιμοῦ του καὶ τελευταῖον τὰς λευκόχρους ἐκείνας γραμμὰς, τὰς περιστοιχοῦμενας ἐκατέρωθεν ὑπὸ βαθέως χρώματος, αἵτινες σχηματίζουν ἐπὶ τῶν πτερυγίων ἡμισέληνον, ἥς αἱ δύο αἰχμαὶ διπλούμεναι ἐξώθεν ὡς ἄγκιστρα, ὁμοιάζουσι πρὸς δίοπτρα, καὶ τὰς ὁποίας ἡ φαντασία τῶν Ἰνδιῶν ἠθέλησε νὰ καταστήσῃ παρεμφερεῖς πρὸς τὰ τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς τὸν ὄφιν, οὕτως ἔχοντα, παρουσιάζουσιν ὄφινθα, ἥτις κινεῖ τὰς πτέρυγας τῆς ἐμπλεως τρόμου τὸ ἐρπετόν δάκνει αὐτὴν ἄπαξ εἰς τὸν λαιμὸν, τὸ δὲ δυστυχὲς πτηνὸν ἀπλόνει τοὺς πόδας, κλείει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀποθνήσκει ἐντὸς λεπτοῦ τῆς ὥρας.

Ὁ γόης ἐν τούτοις ἐξακολουθεῖ ἐρεθίζων ἀδικόπως τὸν ὄφιν. Ἀφίνει τὸ μέρος ἐνθα ἦτο πρότερον καὶ μεταβαίνει εἰς τὸ ἀπέναντι, ὃ δὲ ὄφιν τὸν παρακολουθεῖ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ στρέφεται ἐφ' ἑαυτόν. Ἀλλ' ἀρχίζει νὰ ἀποκάμνῃ. Ἡ μεγάλη τῶν μυῶν αὐτοῦ ἔντασις, ἣν ἀπαιτεῖ ἡ ἐνδεδεχὴς κίνησις τῶν πτερυγίων αὐτοῦ καὶ ἡ κάθετος στάσις του διακρίει πλέον τῶν δέκα λεπτῶν, ὥστε δὲν δύναται νὰ κρατήσῃ αὐτὴν πλειότερον χρόνον. Οὕτω σμικρύνει τὸ μῆκος τοῦ ἀνορθομένου σώματός του, ἐκτείνεται, ἀπλοῦται, ἀναλαμβάνει τὴν φυσικὴν αὐτοῦ θέσιν καὶ ζητεῖ νὰ φύγῃ. Ὁ γόης δράττει τότε αὐτὸν ἐκ τῆς οὐρᾶς καὶ τὸν φέρει ἐμπροσθέν του ὁ ὄφις ἀνορθοῦται αὐθις, πλὴν κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον.

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἐκλέγει ὁ γόης, ὅπως ῥίψῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τεμάχιον πανίου, καὶ τὸν ἀρπάσῃ ἐπιτηδεύως ἐκ τοῦ αὐχένος ὀπισθεν τοῦ λαιμοῦ. Ἡ χειραψία αὕτη, ἥτις εἶνε ἡ κινδυνωδέστερα, ἀπαιτεῖ ψυχρὸν φλέγμα καὶ δεξιότητα μεγάλην.

Λαβὼν οὕτω αὐτὸν ἐκ τοῦ μέρους τούτου, παρκατεῖ τὸ ὕψωμα, κρατεῖ διὰ τῶν ποδῶν τὸ σῶμα τοῦ ζώου, ἀντικαθίστησι τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα διὰ τῆς ἀριστερᾶς, πιέζει τὸν λαιμὸν ὅσω τὸ δυνατόν ἐγγύτερον τῆς κεφαλῆς, καὶ ἀνατρέπει αὐτὴν. Οὕτω κεκηνὸς τὸ στόμα τοῦ ὄφρος δείκνυσιν τοὺς δύο φοβεροὺς αὐτοῦ δόντας ἀπολήγοντας εἰς αἰχμάς τοσοῦτον ὀξείας, ὅσον ἡ ἄκρα λεπτῆς βελόνης, καὶ ὧν ἡ διάβασις ἐπὶ τοῦ δέρματος τραυματίζομένου ζώου οὐδὲν ἐπαισθητὸν ἔχνος καταλείπει. Εἶτα ὁ μάγος πιέζει διὰ τῆς χειρὸς, μεταξὺ τῶν δυνάμεων τοῦ λιχανοῦ καὶ ἀντίχειρος, τὸ πλάγιον καὶ κατώτερον μέρος τῆς ἄνω σιαγόνος πρὸς ἀριστεράν κατὰ τὸ ἀντίστοιχον μέρος τοῦ περιέχοντος τὸν ἰὸν ἀδένα, ὃς ἐκκρίνεται μετὰ δυσκολίας ἀναπηδῶν ἐν εἰδεί σιέλου.

Τὸ ρευστόν τοῦτο συλλέγεται ἐντὸς ἀγγείου ἐκ

πορσελάνης, εἶνε δὲ κίτρινωπὸν, γλοιῶδες, ἄοσμον, καὶ ἀνάμικτον ποσότητί τινι σιέλου. Ὁ γόης ἐκτελῶν ἀκολούθως ἐντομὴν τινα μῆκους ἐνὸς ὑφεκατομέτρου εἰς τὸ ἀριστερὸν χεῖλος τῆς σιαγόνος ἐκδέρει καὶ ἐκρίζοι τὸν ἰοφόρον ἀδένα, ὅστις εἶνε χρώματος κίτρινου, μαλακὸς τὴν ἀφὴν, καὶ συνίσταται ἐκ δύο μικρῶν λοβῶν. Ἀκολουθῶς ἐκκρίνει τὸν ἰὸν τοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ ἀδένα καὶ περὶ τῶν τῶ πείραγμα ἀφίνει τὸν ὄφιν νὰ δῇ τὴν χεῖρα αὐτοῦ.

Τὸ δηλητήριο τοῦ cobra εἶνε ἐκ τῶν σφοδρωτέρων. Τὰ πείραγμα τῶν δύο Ἀγγλῶν ἱατρῶν Prases καὶ Brunton, ἅτινα ἐπανειληφῶς μυσριοτρόπως, ἀπέδειξαν τὴν κεραυνοβόλον αὐτοῦ δύναμιν κατὰ τῶν ζώων.

ΑΙ ΦΥΛΑΚΑΙ ΤΟΥ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ

Ἐσχάτως ἐπεραιώθη ἐν Βερολίνῳ ἡ μεγαλειτέρα φυλακὴ ἡ ὑπάρχουσα ἐν Εὐρώπῃ, χρησιμεύουσα εἰς προφυλάκισιν τῶν ὑποδίκων, κειμένη δὲ κατὰ τὴν συνοικίαν Μοαβίτ. Τὸ εὐρύχωρον τοῦτο κτίριον περιλαμβάνει ἐξ ἰδιαίτερα καταστήματα, ἐν οἷς μετηνέχθησαν πάντες οἱ ὑπόδικοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, οἵτινες ἐκρατοῦντο μέχρι τοῦδε εἰς τὰς διαφόρους φυλακὰς τῆς πρωτευούσης.

Ἡ τῶν ἀνδρῶν φυλακὴ περιλαμβάνει τέσσαρα πατώματα περιέχοντα 732 κελλία χωριστά, αἰθούσας κοινὰς διὰ 195 κατηγορουμένους, 40 δωμάτια διὰ τοὺς ἐπιστάτας, καὶ ὑπνωτήρια διὰ 118 ἄνδρας ἐπιφορτισμένους τὴν καθαριότητα.

Τὰ μεμονωμένα κελλία ἔχουσιν ἕκαστον παράθυρον ὕψους δέκα ποδῶν. Τὰ κελλία ταῦτα εἰσὶ κατεσκευασμένα μὲ ὄλον, περιέχουσι δὲ προσκεκολλημένα εἰς τὸν τοῖχον μίαν σιδηρὰν κλίνην, μίαν τράπεζαν καὶ ἓν καθίσμα, καθὼς καὶ διάφορα σκεῦη.

Ἐκαστον κελλίον ἔχει ἓνα ἡλεκτρικὸν κώδωνα, ἐν τοιχοκολλημένον πρόγραμμα, ἐν κομμωτήριον καὶ ἓνα φανὸν ἀερίου τεθειμένον πλησίον τῆς τραπεζῆς εἰς τρόπον ὥστε ὁ κρατούμενος δύναται νὰ ἐργάζεται ἢ νὰ ἀναγινώσκῃ ἀναπαυτικῶς τὴν νύκτα.

Ἐν τῇ ἰσογείῳ πατώματι ὑπάρχουσιν 26 κελλία μεμονωμένα διὰ τοὺς κατηγορουμένους ἐπὶ σοβαροῖς ἐγκλήμασιν, οἵτινες ὡς ἐκ τοῦ παρελθόντος αὐτῶν ἀνήκουσι προφανῶς εἰς τὴν τάξιν τῶν χειροτέρων ἐγκληματιῶν. Ἐν τοῖς κελλίοις τούτοις τὴν κλίνην ἀντικαθίστησιν ἀπλοῦν σάνιδωμα.

Ἐξ μονήρη κελλίᾳ, ὑπάρχοντα ἐν τοῖς ὑπογείοις τοῦ κτιρίου, χρησιμεύουσιν ὅπως καθείργωνται ἐν αὐτοῖς οἱ ἐκ τῶν ὑποδίκων καθιστάμενοι υπαίτιοι πειθαρχικῶν ποινῶν ἐν τῇ φυλακῇ. Αἱ θυρίδες τῶν κελλίων τούτων ἔχουσι σιδηροὺς φράκτας, ὅπως παράγωσιν ἐν ἀνάγκῃ ἐντελὲς σκότος, καὶ μηχανήματα, ὅπως δι' αὐτοῦ ἀλυ-

σοδένωσι τοὺς δεικνύοντας ἀντίστασιν κατὰ τῶν φυλάκων.

Ἐν τῷ νοσοκομείῳ τῆς φυλακῆς ὑπάρχουσι ἐννέα μεμονωμένα κελιά διὰ τοὺς κατηγορουμένους, τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις. Τὰ κελιά ταῦτα εἰσὶν εὐρυχωρότερα δωμάτια μετὰ παραθύρων μεγαλειτέρων καὶ καλλιτέρων κλινῶν, μετὰ φορητῆς τραπέζης, ἐδρῶν, παρκατασμάτων καὶ ἄλλων ἐπίπλων.

Πρὸς τοῖς ἐννέα τούτοις εἰδικτοῖς κελίοις ὑπάρχουσι δύο ἰδιαίτερα τμήματα ἐπιφυλασσόμενα εἰς τοὺς κατέχοντας ὑψηλοτέραν κοινωνικὴν θέσιν κατηγορουμένους, ὧν ἕκαστον περιλαμβάνει αἰθουσαν μετὰ δύο παραθύρων καὶ θάλαμον μετ' ἐνὸς παραθύρου.

Ἡ διακόσμησις τῶν δωματίων τούτων ἀφίσταται εἰς τὴν ἐλευθέραν διάθεσιν τῶν ὑποδίκων.

Ἐν τοῖς ὑπογείοις εὐρίσκονται προσέτι ὑπνωτήρια διὰ τοὺς ἐπιτετραμμένους τὴν ὑπηρεσίαν τῆς φυλακῆς, μαγειρεῖα, θερμαγωγὸι θερμαίνοντες ἅπαν τὸ δεσποτήριον καὶ λουτρώνας.

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ καταστήματος εἶνε κατεσκευασμένον ἐκ σιδήρου καὶ ἐν εἴδει στοῶν, αἵτινες ἄπασαι βλέπουσι πρὸς μεγάλην κεντρικὴν αἰθουσαν, οὕτως ὥστε ἐκ τοῦ ἰσογείου δύναται τις νὰ ἴδῃ μέχρι τῆς ὁροφῆς τῆς φυλακῆς.

Ἡ κατοικία τοῦ ἀρχιεπιστάτου εὐρίσκεται ἐν τῇ στοᾷ τοῦ δευτέρου πατώματος, συνδέεται δὲ μετὰ τοῦ δικαστηρίου διὰ τηλεφώνου.

Τὸ τηλεφωνικὸν μὴάνημα ἐπιτρέπει νὰ εἰδοποιηθῇ ὁ ἐπιστάτης, ὅταν κατηγορούμενός τις προσκαλῇται νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτὸν ἀμέσως ἐνώπιον τῶν δικαστῶν του, χωρὶς νὰ ὑφίσταται ἀνάγκη νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ πρόσωπα, εἰς ἃ εἶνε ἀνατεθειμένη ἡ ὑπηρεσία τοῦ δικαστηρίου.

Ἡ τῶν ἀνδρῶν φυλακὴ, ἥτις χωρίζεται ἀπὸ πέντε ἄλλων καταστημάτων διὰ τείχους πέντε μέτρων ὑψηλοῦ, περιλαμβάνει μίαν ἐκκλησίαν, καὶ τέσσαρας εὐρυχωροὺς αὐλὰς ἐστρωμένας διὰ πλακῶν, ἐνθα οἱ κατηγορούμενοι δύνανται νὰ περιπατήσιν.

Ἡ γυναικεία φυλακὴ περιέχει μόνον 70 χωρίστα κελιά καὶ 16 μεγάλα ὑπνωτήρια, ἐν οἷς δύνανται νὰ κατοικήσωσι 220 γυναῖκες. Τὰ ὑπνωτήρια διαιροῦνται εἰς μικρὰ χωρίσματα, περιέχοντα ἕκαστον μίαν κλινὴν. Τὰ χωρίσματα ταῦτα κλειδώνονται, εὐθὺς ἄρα αἱ φυλακισμέναι εἰσέλθωσι. Διαρκούσης τῆς ἡμέρας, αἱ γυναῖκες μένουσιν ἐν ταῖς πρὸς ἐργασίαν δισκευασμέναις αἰθούσαις, ἢ ἐργαστηρίοις ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν ἐπιστατρίων.

Ἡ διὰ τὰς φυλακισμένας προωρισμένη αὐλὴ περιπάτου εἶνε, ὡς ἡ τῶν ἀνδρῶν, ἐστρωμένη διὰ πλακῶν καὶ ἔχει μικρὰς στενὰς διόδους ἐκ γράνιτου.

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΤΗΣ ΡΩΜΟΥΝΙΑΣ

Ἀνταποκριτὴς τῆς «Ἑφημ. τῆς Κολωνίας», ἐπισκεφθεὶς ἐπ' ἐσχάτων τὸ βασιλικὸν ζεῦχος τῆς Ρωμουνίας ἐν τῇ Σιναϊκῇ ἐπαύλει, πλέκει θερμῶς τὸ ἐγκώμιον αὐτοῦ, ἰδίᾳ δὲ τῆς βασιλίσσης Ελισάβετ. «Ἡ βασίλισσα, λέγει, εἶνε ἡ ἀρμόζουσα συμπλήρωσις τοῦ δικυοῦς τὴν διάνοιαν καὶ ἡ ῥέμου ἀνδρός. Ἡ ἀπλότης τις εἴλκυσε τὰς συμπαιθείας πάντων, ὁ δὲ παραδειγματικὸς αὐτῆς βίος ἐπέδρασε σωτηρίως ἐπὶ τῶν χαλαρῶν πῶς ἠθῶν τῶν ἀνωτέρων κοινωνικῶν κλάσεων. Κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον, τὴν αὐτὴν δημοτικότητα, ἣν ἐκτήσατο ὁ βασιλεὺς ὡς στρατιώτης, ἐκτήσατο καὶ αὐτὴ ὡς παρήγορος τῶν πασχόντων, καὶ πολλὰι Ρωμουνίδες χωρिकाὶ, ὧν ὁ υἱὸς ἐξέπνευσεν εἰς τὰς φιλοστόργους αὐτῆς ἀγκάλας, εὐλογοῦσι τὸ ὄνομα τῆς Ελισάβετ. Ὁ θάνατος ἀφῆρασε τὸ μονογενὲς τοῦ βασιλικοῦ ζεύγους θυγάτριον. Ἀλλ' ἔκτοτε ἡ φιλοστοργία τῆς βασιλίσσης διαφιλέεται ἀφειδέστερον εἰς ξένα τέκνα. Αὕτη ἔδρασε καὶ προστατεύει διάφορα εὐεργετικὰ καθιδρύματα, μεριμνᾷ δὲ ἐνδελεχῶς περὶ τῶν προόδων τῶν διαφόρων ὀρφανοτροφείων. Ἀλλὰ τὴν ἰδεώδη ἀποζημίωσιν ἐπὶ τῇ ἀπολεσθείσῃ μητρικῇ εὐτυχίᾳ εὗρεν ἰδίως ἡ βασίλισσα ἐν τῇ ζωῇ συμμετοχῇ εἰς τὸν πνευματικὸν βίον καὶ τῆς νέας καὶ τῆς παλαιᾶς αὐτῆς πατρίδος. Ἡ ὑπ' αὐτῆς γενομένη μετὰφορὰς ρωμουνικῶν ποιημάτων εἰς τὸ γερμανικὸν ἡξιώθη ἥδη δευτέρας ἐκδόσεως, αἱ δὲ 500 μάρκαι, ἃς προσήνεγκεν αὐτῇ ἐπ' ἐσχάτων Γερμανὸς βιβλιοπώλης πρὸς ἔκδοσιν τῶν γερμανικῶν αὐτῆς ποιημάτων, ἠΰφρανον βεβαίως τὴν Κάρμεν Σύλβαν (τὸ φιλολογικὸν τοῦτο ψευδώνυμον φέρει ἡ βασίλισσα) ὅσον θὰ ἠΰφρανε τὴν ἄνασσαν ἡ ἀπόκτησις μιᾶς ἐπαρχίας. Ὅστις ἠτύχησε νὰ ἴδῃ τὴν βασίλισσαν ἐν τῇ ἀγροτικῇ αὐτῆς ἐπαύλει, ἐν μέσῳ τῶν χαριεσμάτων δεσποινίδων τῆς τιμῆς, κεντῶσαν ἢ ζωγραφίζουσιν καὶ ὁμῶς ταυτοχρόνως συμματέχουσιν ἀδιάστως τῆς συνδιαλέξεως καὶ ἐξευγενίζουσιν διὰ τοῦ πνεύματος τῆς πᾶν θέμα, τὰς ὥρας ταύτας συγκαταλέγει μετὰξὺ τῶν εὐτυχесάτων τῆς ζωῆς του».

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἰουδαῖος εἶχε τὴν ἀτυχίαν νὰ χάσῃ τὸ τέκνον του, τὸ ὁποῖον ἐλάτρευε. Φίλος τοῦ τις ἐλθὼν νὰ τὸν συλλυπηθῇ τὸν εὐρίσκει προσβλέποντα μὲ ἄφατον λύπην τὸ φέρετρον, τὸ ὁποῖον πρὸ ὀλίγου εἶχον φέρει.

— Ἐλα, λέγει ὁ νεοελθὼν, θάρρος, φίλε μου, τέτοιος εἶν' ὁ κόσμος...

— Ὡ, ὅσο γιὰ θάρρος ἔχω ἀρκετὸ, μὰ δὲν εἶνε αὐτὸ ποῦ μὲ θλίβει τόσο!... λέγει ὁ πατήρ. Κύτταξε αὐτὴ τὴν κάσσαν· μοῦ ζητοῦν γιὰ δαυτὴν εἰκοσι φράγκα, καὶ δὲν ἔχει ἐπάνω της οὔτε δύο φράγκων σάνιδι!

Ἐπ' ἐσχάτων λόγος ἐγένετο ἐνώπιον τοῦ Ἀλεξάνδρου Δυμᾶ περὶ χηρῶν καὶ χηρείας.

— Τὸ κατ' ἐμὲ, λέγει ὁ εὐφυστάτος συγγραφεὺς, δὲν δύναμαι νὰ πιστεύσω ὅτι, ὑπάρχουν χηραὶ ἀπαρηγόρητοι.

— Ἀλλὰ, ἀποκρίνεται τις, λησμονεῖτε λοιπὸν τὴν Ἀρτεμισίαν καὶ τὸ περίφημον μνημεῖον, τὸ ὁποῖον ἀνήγειρεν εἰς τὸν Μαύσωλον, τὸν ἄνδρα τῆς...

— Ναι, καὶ σήμερον ἀκόμη εἰμποροῦσε νὰ εὐρεθῇ μία Ἀρτεμισία νὰ κατασκευάσῃ παρόμοιον μνημεῖον, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἄμα ἤθελε τεθῇ ὁ τελευταῖος λίθος, θὰ ἐνυμφεῖτο τὸν ἀρχιτέκτονα.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Τὰ ἔθνη πάντα προώδευσαν διὰ τῆς φρονήσεως καὶ τῆς ἐργασίας πολλῶν γενεῶν. Ὑπομονητικοὶ καὶ ἐπίμονοι ἐργάται πάσης τάξεως καὶ πάσης καταστάσεως, γεωργοὶ καὶ μεταλλουργοὶ, ἐφευρεταὶ καὶ σκαφεῖς, ἐργοστασίαι, μηχανικοὶ καὶ τεχνίται, ποιηταί, φιλόσοφοι καὶ πολιτικοί, ἅπαντες πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν συνετέλεσαν ἑκάστη γενεὰ οἰκοδομοῦσα ἐπὶ τῆς ἐργασίας τῆς παρελθούσης ἀνυψοῦ αὐτήν. Ἡ ἐπαλληλία αὕτη εὐγενῶν ἐργατῶν, τῶν τεχνιτῶν τοῦ πολιτισμοῦ, ἐδημιούργησεν ἐκ τοῦ χάους τὴν τάξιν ἐν τῇ βιομηχανίᾳ, ἐν τῇ ἐπιστῇ καὶ ἐν τῇ τέχνῃ ἡ δὲ ζωσὰ φυλὴ γίνεται οὕτω κατὰ φυσικὸν λόγον κληρονόμος τοῦ πλουσίου κτήματος τοῦ ἀποκτηθέντος ὑπὸ τῶν προγενεστέρων διὰ τῆς ἀγχινοῖας καὶ ἐργασίας, καὶ ἀνατεθέντος εἰς ἡμᾶς, ἵνα καλλιεργήσαντες μεταδώσωμεν αὐτὸ οὐ μόνον ἀβλαβές, ἀλλὰ καὶ βελτιωμένον εἰς τοὺς διαδόχους.

* Τὰ ὅσα ὁρέγεται καλὰ, ἔς ἐκεῖνα προσκολλίεται, τὰ μέσα δὲν παρατηρεῖ ὁ κόσμος, καὶ ἄς γελλέται.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἡ μανία τῆς στατιστικῆς ἐπικρατεῖ πρωτίτως ἐν Γερμανίᾳ. Ἐκ τῶν Καιρῶν τοῦ Δονδίνου μανθάνομεν ὅτι Γερμανὸς τις οἰκονομολόγος κατέγεινεν εἰς τὴν σύνταξιν συγκριτικοῦ πίνακος τοῦ ποσοῦ τῶν ὑπὸ τῶν διαφόρων χωρῶν καταναλισκομένων φωσφόρων. Ὁ σοφὸς οὗτος ἐφθασεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ γενέτειρα αὐτοῦ γῆ ὑπερτερεῖ ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην ὅλων τῶν ἄλλων χωρῶν, ὅπερ ἀποδίδωσιν εἰς τὸ ὅτι πάντες καπνίζουσιν ἐν Γερμανίᾳ, καὶ μάλιστα διαφιλάως. Ἐν τῇ εἰρημένῃ χώρᾳ ἡ καθημερινὴ καταναλώσις τῶν φωσφόρων ὑπολογίζεται ἀπὸ 10 μέχρι 15 κατὰ κεφαλὴν, ἐν Βελγίῳ 9, ἐν Ἀγγλίᾳ 8, ἐν Γαλλίᾳ 6, ἐλαττωταὶ δὲ βαθυμηδὸν σταθερῶς καθόσον κατέρχεται τις πρὸς μεσημβρίαν. Τὸ ὅλον τῆς ἡμερησίας καταναλώσεως ἐν ἀπᾷσῃ

τῇ Εὐρώπῃ ἀνέρχεται, κατὰ τὸν εἰρημένον στατιστικόν, εἰς 2 δισεκατομμύρια φωσφόρων, ὅπερ ἀναλογεῖ κατὰ μέσον ὅρον εἰς 6 ἢ 7 κατ' ἄτομον. Ὑπολογιζομένου τοῦ βάρους ἐνὸς φωσφόρου εἰς ἓν δέκατον τοῦ γραμμαρίου, ἡ καταναλώσις αὕτη ἀντιπροσωπεύει ἡμερησίαν ἀπώλειαν 200, 000 χιλιογράμμων ξύλων. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Εὐρώπη καταναλίσκει ἐτησίως μόνον εἰς φωσφόρα 72 1[2 ἐκατομμύρια χιλιόγραμμα, ἥτοι ἄνω τῶν 80,915 τόνων ξύλων!

Ἐν εὐρωπαϊκῇ ἐφημερίδι εὐρίσκομεν τὰς ἀκολουθοῦσας πληροφορίες περὶ τῆς ἀνακαλύψεως κατὰ τὰς ἀφρικανικὰς ἀκτὰς νέου εἴδους ἀμπέλου.

Ἡ ἐν τῷ Σουδάν ὑπὸ τοῦ Γάλλου διερευνητοῦ Lecard γενομένη ἀνακάλυψις ἀγρίας ἀμπέλου, παραγούσης ὥραιας σταφυλᾶς, ἐνεποίησε μεγίστην αἵσθησιν ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς χώραις. Εἰκότως, διότι, καίτοι μεγάλαι καταβάλλονται προσπάθειαι πρὸς καταπολέμησιν τῆς φυλλοξήρας, εἰσέτι δὲν ἀνεκαλύφθη ἡ πρακτικώτερα μέθοδος πρὸς καταστροφὴν τῆς λύμης ταύτης, ἥτις ἐξαπλοῦται πανταχόθεν, προχωρήσασα μέχρι τῆς Μαδέρας, καὶ ἐπισκῆψασα ἄρτι ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐν Καλλιφορνίᾳ. Ἡ τοῦ Lecard ἐπομένως ἀνακάλυψις ἔχει τὸ μέγα πλεονέκτημα, ὅτι μᾶς μανθάνει πρῶτον τὴν ἐξάπλωσιν τῆς ἀμπελοφυτείας ἐν ταῖς τροπικαῖς χώραις, καὶ δεύτερον τὴν εἰσαγωγὴν ἀμπέλου ἀγνῆς, δυναμένης νὰ ἀντισταθῇ κατὰ τῆς φυλλοξήρας κάλλιον τῆς ἀμερικανικῆς.

Ἀλλ' ὁ Lecard ἀπέθανε συνεπείᾳ στερήσεως, ἃς ὑπέστη κατὰ τὸν πλοῦν αὐτοῦ, χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ δρέψῃ τοὺς καρποὺς τῆς πολυτίμου ἀνακαλύψεώς του, τὸ δὲ Σουδάν κατὰ τὰς παρούσας περιστάσεις καὶ ἀπὸ τοῦ τραγικοῦ τέλους τῆς ἐκδρομῆς τοῦ συνταγματάρχου Flatters ἐστὶ κεκλεισμένον ἐπὶ πολλὸν χρόνον.

Ἄλλος ὅμως ἐρευνητὴς, ἀποσταλὴς ὑπὸ τῆς πορτογαλικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν Γουίνεαν, ὁ κόμης Henri d'Arroare, εὗρεν ἐπίσης καὶ αὐτὸς εἰς τὰ δάση τῆς Γουίνεας ἀγρίαν ἀμπέλον. Κατὰ τὰς πληροφορίες τὰς ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων τῆς εἰρημένης χερσονήσου διδομένας, ἡ ἀμπέλος αὕτη παράγει μεγάλους καὶ βαρεῖς βότρυς, ὡς οἱ τῆς Πορτογαλλίας, ἐνθα συγκομίζεται ἡ ὥραιότερα σταφυλὴ τοῦ κόσμου. Ἡ καλλιέργεια θέλει βεβαίως τῇ ἀφαιρέσει τὴν φυσικὴν αὐτῆς στυφότητα, τὴν ἐνυπάρχουσαν εἰς ὅλους τοὺς καρποὺς καὶ τὰ λαχανικά ἐν τῇ πρωτογενεῇ αὐτῶν καταστάσει. Εἰς βότρυς τῆς εἰρημένης ἀμπέλου ἐστάλη παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἀποικιῶν εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Λισαβώνας, ῥίξαι δὲ τῆς ἀμπέλου ταύτης ἐφυτεύθησαν εἰς τὸν βοτανικὸν κήπον.

Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη τοῦ Πορτογάλου ἐρευνητοῦ συγχάνει σπουδαιότητα ὡς πρὸς τὸ μέλλον τῆς καλλιέργειας τῆς ἀμπέλου, καθόσον ὅχι

μόνον ἡ ἀμπελοφυτεία εἰσαχθήσεται οὕτω ἐν ταῖς τροπικαῖς χώραις, ἐν αἷς οὐδέποτε ἡδυνήθησαν νὰ παραγάγῃσιν οἶνον, ἀλλ' ἐπιρρωσθήσεται μεγάλως καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀμπέλου, εἰς ἣν θέλει προστεθῇ φυτὸν ἱκανὸν ὅπως ἀνθίσταται κατὰ τῆς φυλλοξήρας. Τελευταῖον τὸ Cap-Vert, ἡ Μαδέρα καὶ ἡ Πορτογαλλία ἔχουσιν ἐξαιρετον τοποθεσίαν ὅπως ἡ πολυτιμὸς αὕτη ἀμπελος, ἡ διαφέρουσα καθ' ὁλοκληρίαν πάντων τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν εἰδῶν, ἐγκλιματισθῇ εὐχερῶς ἐν ταῖς μνημονευθεῖσαις χώραις.

Κατὰ τινὰς στατιστικὰς πληροφορίας τὸ ποσὸν τῆς θετικῆς κινήσεως, τὸ καταναλισκόμενον κατ' ἔτος εἰς ὅλον τὸν πληθυσμὸν τῆς γῆς ἰσοῦται πρὸς 100,000 χιλιογράμματα, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς 78,000 ὀκάδας, ἥτοι 216 ὀκ. καθ' ἑκάστην. Ἡ ἀξία δὲ τούτου εἶνε 56 ἑκατομμύρια φράγκων. Ἀν δὲ εἰς τοῦτο προστεθῇ καὶ τὸ ποσὸν 2 ἑκατομ. τὸ ἐξ ἄλλων ἀλάτων τῆς κινήσεως προερχόμενον, τότε τὸ ποσὸν τῆς καταναλισκόμενης κινήσεως στοιχίζει 58,000,000 φρ. Τούτου ἐνεκα μεγάλη φροντίς καταβάλλεται παρὰ πλείστων ὁσων χημικῶν ὅπως εὑρεθῇ τρόπος παρασκευῆς τοῦ πολυτιμοῦ τούτου προϊόντος ἐξ ἄλλης πηγῆς ἢ ττον δαπανηρᾶς τῆς τῶν φλοιῶν τῆς κίνας. Ἐπ' ἐσχάτων δὲ ἀναφέρουσιν αἱ ἀμερικανικαὶ ἐφημερίδες ὅτι κατωρθώθη τέλος καὶ τοῦτο παρὰ τινος χημικοῦ ἐργαζομένου ἐν πλουσίῳ χημικῷ ἐργοστασίῳ τῆς Νέας Ὑόρκης, οἱ διευθύνται τοῦ ἔργου εἰσήτησαν καὶ τὸ προνόμιον παρὰ τῆς κυβερνήσεως τῶν, ἀναφέροντες ὅτι κατ' ὁρῶσαν ἐν τῷ ἐργοστασίῳ τῶν νὰ παρασκευάσῃσι κίνας, οὐχὶ πλέον ἐκ τῶν πολυτίμων φλοιῶν τῆς κίνας, ἀλλ' ἐκ τοῦ λίαν εὐτελοῦς προϊόντος τῆς πίσεως τῶν λιθανθράκων.

Ἀνεφέραμεν ἄλλοτε τὴν ἐν Λονδίῳ γενομένην νέαν ἐκδοσιν τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς, ἀναθεωρηθείσης καὶ διορθωθείσης ἐν πολλοῖς ὑπὸ τῶν κρατίστων Ἀγγλων θεολόγων. Ἡ ἐκδοσις αὕτη, δι' ἣν ὑπέρογκοι κατεβλήθησαν δαπάναι, ἔσχεν ἐν Ἀγγλίᾳ σπανίαν ὅπως ἐπιτυχίαν.

Ἐν Ἀμερικῇ οἱ διαμαρτυρόμενοι, οἱ ἀποτελοῦντες τὸ πλεῖστον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας, ἀνέμενον ἀνυπομόνως τὸ βιβλίον, οἱ δὲ ἐκδόται οἱ ἐπὶ τυποκλοπία περίπυστοι, εἶχον λάβει τὰ κατάλληλα μέτρα ὅπως δυνηθῇ νὰ ἱκανοποιήσῃσιν ὅσον ἐνεστί τάχιον τὴν ἐπιθυμίαν τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἕκαστος αὐτῶν συμφορὸν εἶχε νὰ προλάβῃ τοὺς συναδέλφους του εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ ἔργου, τὰ πλουσιώτατα τυπογραφεῖα τῆς χώρας εἶχον παρασκευασθῇ ὅπως ἐν τῷ ἅμα ἀρχίσωσι τὴν ἐκτύπωσιν.

Ἀλλὰ τι τῶν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ μεγάλων καταστημάτων ἐματῶσε πάντων τῶν ἄλλων τὰς ἐλπίδας διὰ τῆς ἐπινοήσεως καὶ ἐφαρμογῆς τῆς ἐπομένης νέας ὁλως καὶ τολμηρᾶς μεθόδου.

Ὅλιγας ἐβδομάδας πρὸ τῆς ὁρισθείσης ἡμέρας

διὰ τὴν ταυτόχρονον διανομὴν τῶν ἀντιτύπων τῆς Βίβλου ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ διευθύνται τοῦ ἐν λόγῳ καταστήματος τῆς Νέας Ὑόρκης ἀγοράζουσιν τὸ ἀναγκαῖον τυπογραφικὸν ὕλικόν πρὸς σύνθεσιν τοῦ βιβλίου, σελιδοποίησιν καὶ ἐκτύπωσιν αὐτοῦ. Ἐκλέγουσιν ἐπαρκῆ ἀριθμὸν στοιχειοθετῶν ἐπιτηδεῶν καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτοὺς εἰς Ἀγγλίαν διὰ διαφόρων πλοίων, ὅπως μὴ κινήσωσιν ὑπονοίας. Τὸ αὐτὸ δὲ ἐπραξάν καὶ διὰ τὸ ὕλικόν.

Ἐπὶ μεγάλου καὶ ταχείου ἀτμοπλοίου ἐν Ἀγγλίᾳ ἐνοικιάσθη χώρος ἐπαρκῆς πρὸς τοποθέτησιν τοῦ τε ὕλικου καὶ τῶν ἐργατῶν, ἐν καιρῷ δ' εὐθέτω ἐργάζεται καὶ ὕλικόν ἐτοποθετήθησαν ἐν τῷ προχείρῳ τυπογραφεῖῳ τὴν ἡμέραν τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου τὸ μέγα ἀτμοπλοῖον ἀνέσπασε τὴν ἄγκυραν πλέον πρὸς τὴν Ἀμερικὴν, συναποφέρον δὲ τὸ τυπογραφεῖον ὁλοκληρὸν.

Μόλις ἀπεμακρύνθη τῆς ξηρᾶς, καὶ ἡ ἐργασία ἤρξατο ἐν τῷ αὐτοσχεδίῳ τυπογραφεῖῳ, ὅτε δὲ τὸ ἀτμοπλοῖον εἰσέπλεσεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Νέας Ὑόρκης, τὸ ἔργον ὁλοκληρὸν ἦτο συντεθειμένον καὶ ἔτοιμον εἰς σελίδας. Εἰκοσιτέσσαρες δ' ὥραι ἤρκεσαν ὅπως γείνη καὶ ἡ ἐκτύπωσις τοῦ ἔργου, ὅπερ οὕτω εἰς ἑκατοντάδας χιλιάδων ἀντίτυπα παρεδόθη εἰς τὸ κοινὸν τῆς Ἀμερικῆς.

Εἰς ἈΝΑΓΝΩΣΤΗΣ.

ΥΠΕΙΝΗ

Οἱ καπνισταὶ μεταχειρίζονται ἀπὸ τινος χρόνου πρὸς ἀναψιν τῆς πίπας τῶν κιτρίνην τινὰ θρυαλλίδα βεβαμμένην διὰ χρωμικοῦ μολύβδου, ἥς οὐδέποτε ὑπώπτευσαν τὴν δηλητηριώδη ἐνέργειαν. Ἐν ἔτει 1875 πρῶτος ὁ ἐν Παρισίοις διδάκτωρ καὶ ὑψηλῆς Lancereaux ὑπέδειξε τῇ Γαλλικῇ Ἐταιρίᾳ πρὸς προαγωγὴν τῶν ἐπιστημῶν τὸν ἐκ τῆς χρήσεως τοιαύτης θρυαλλίδος κίνδυνον. Ἐσχάτως ὁ διδάκτωρ Malherbe παροστήρησε περίπτωσιν δηλητηριάσεως διὰ μολύβδου προελθοῦσαν ἐκ μακρᾶς χρήσεως πρὸς ἀναψιν τῆς πίπας θρυαλλίδος βεβαμμένης διὰ χρωμικοῦ μολύβδου. Προέκειτο περὶ ἀρτοποιιοῦ, ὅστις ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἠνωχλεῖτο ὑπὸ κωλικῶν, δυσκοιλιότητος καὶ ἄλλων τινῶν συμπτωμάτων, ἡμέραν δὲ τινα ἐπαρουσίασε πλήρη εἰκόνα τῆς διὰ μολύβδου δηλητηριάσεως. Ἐρῶντος τότε γενομένης πρὸς ἀκριβῆ προδιορισμὸν τῆς φύσεως τοῦ δηλητηρίου, ἀπεδείχθη ὅτι ὁ εἰρημένος ἀρτοποιὸς, ὅστις ἔκαμνε κατάχρησιν τοῦ καπνοῦ, μετεχειρίζετο ἀπὸ ὀκτὼ τοῦλάχιστον ἐτῶν πρὸς ἀναψιν τῆς πίπας τοῦ κιτρίνην θρυαλλίδα ἐνέχουσας μεγάλην ποσότητα χρωμικοῦ μολύβδου.

Νομίζομεν ὅτι αἱ μνημονευθεῖσαι παρατηρήσεις διακεκριμένων ἱατρῶν ἀκούουσιν ὅπως ἐφελκύνωσι τὴν προσοχὴν τῶν καπνιστῶν.